

Rapport över naturinventering i Nagu

sommaren 1998

Susanna Heiman, Mikael von Numers, Ann-Marie Anton

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Fältarbetet	4
2.1 Tidpunkt	4
2.2 Arbetsmetoder	4
2.3 Vädret	5
3. Översikt över särdragen i området	6
3.1 Natur	6
3.2 Översikt över fågelfaunan i området	6
3.3 Översikt över kärlväxtfloran i området	8
3.4 Bebyggelse	8
4. Lagar	9
4.1 Naturvårdslagen	9
4.2 Skogsvårdslagen	9
4.3 Vattenlagen	9
5. Hotfaktorer	10
5.1 Eutrofiering	10
5.2 Byggnadsverksamhet	10
5.3 Båttrafik	10
5.4 Spinnfiske	11
5.5 Störning av häckningsplatser	11
5.6 Förändringar i markanvändning	11
6. Naturskydd	12
6.1 Skydd i undersökningsområdet	12
6.2 Skyddsgrad	13
Tack	13
Litteratur	14
Lista över värdefulla områden	15
Lista över de inventerade områdena i ordningsföljd	17
Lista över områden i alfabetisk ordning	23

Beskrivningar över områdena	29
<i>Område A</i>	<i>29</i>
<i>Område B</i>	<i>45</i>
<i>Område C</i>	<i>61</i>

1. Inledning

Skärgårdshavet är ett unikt område i hela världen. I Skärgårdshavet är antalet öar mycket stort och skärgården vidsträckt. Ingen tydlig zonerings såsom i Ekenäs skärgård (se t.ex. Häyrén 1948) kan urskiljas. Skärgårdshavet liknar ett mosaikartat mönster med de olika zonerna blandade in i varandra. Landhöjningen (ca 5 mm/år) förändrar ständigt utformningen av öarna. Naturen förändras genom att öarnas abiotiska faktorer förändras. Både djur och växter har varit tvungna att anpassa sig till denna unika föränderlighet och mångformighet. Skärgårdsfloran är ett resultat av en lång tids geologiska processer. Även om skärgårdsnaturen är dynamisk, så är den sårbar för de nutida snabba förändringarna.

Det största hotet mot skärgårdsnaturen just nu är övergödningen av vattnen (se t.ex. Kirkkala 1998). Övergödningen kan ha oönskat stora följder. Hela ekosystemets funktion kan störas för en lång tid. Av de hot som är lättare att greppa finns förändringen av markanvändningen. Kulturmarkernas antal har minskat till en bråkdel av det som existerade före II världskriget (se t.ex. Lindgren & Stjernberg 1985). Ett stort antal sällsynta växtarter är beroende av kulturmarker och hotar att försvinna i takt med tilltagande igenväxning (Ekstam & Forshed 1992).

Bevarandet av en livskraftig skärgårdsnatur är en ansvarsfull uppgift för både beslutsfattare och myndigheter, liksom för den enskilda människan. Man vill använda skärgården på många olika sätt. Intressekonflikten mellan vårdandet av naturen, lokalbefolkningen och sommargästernas och turisternas behov av rekreation är ibland spetsad.

Naturinventeringen, som utfördes under sommaren 1998, är gjord som ett underlag för en ny generalplan. Generalplanen kommer att gälla alla stränder i kommunen. Avsikten med inventeringen var att kartera alla obebyggda stränder och hitta biologiskt värdefulla områden. Den nya naturvårdslagen från 1997 har använts som grund för att definiera värdefulla biotoper.

2. Fältarbetet

2.1 Tidpunkt

Området har inventerats under tiden 26.5-24.7.1998 av de tre författarna. Fil. stud. Susanna Heiman har utfört fältarbete under hela perioden, fil. stud. Ann-Marie Anton utförde fältarbete under hela juni månad. Fil. dr. Mikael von Numers har varit med i arbetet under hela perioden, men han har gjort fältarbete under en kortare tid. Han har handlett och övervakat arbetet. Mikael har under tidigare år inventerat en del av platserna, och den informationen används även som grund. En databas (sammanställd av Mikael) över floran på holmar i Skärgårdshavet har använts som referens och informationskälla, liksom även tidigare gjorda miljöinventeringar i närheten av det nu aktuella området (von Numers 1992, 1993 och 1994). Under juni månad arbetade Ann-Marie och Susanna tillsammans. Mikael har inventerat delvis ensam och delvis med Susanna och ibland även med Ann-Marie. Susanna arbetade ensam under större delen av maj och juli.

2.2 Arbetsmetoder

Fältarbetet har utförts med motorbåt och till fots. Motorbåten var en öppen Buster R. Även Mikaelns egna Buster RS användes. Några av de dagar båtmotorn var i olag, har arbetet utförts

genom vandring på Storlandet. Mikael's bil användes vid transporter. Alla obebyggda stränder har besökts av någon av de tre författarna. Med strand avses det område som sträcker sig högst 300 m in mot land från vattnet. På stränderna har florin och fågelfaunan undersökts. Biotop, strandtyp och möjligen skogstyp har antecknats. För artrikare ställen har man gjort artlistor över kärlväxtfloran.

Under de tidsramar som fanns till förfogande, har det givetvis inte varit möjligt att undersöka de enskilda områdena fullständigt. Arbetstiden har även avsevärt förkortats, på grund av att båtmotorn flera gånger var i olag och väntade på reservdelar och service. Dessutom uppkom mindre fel med motorn, som dock kunde åtgärdas i fält. Tyvärr fördröjde dessa missöden arbetet.

Inventerarna har vandrat i närheten av strandkanten och ifall det funnits orsak, har man gått längre in mot land. Tiden för att undersöka hela det vidsträckta området har varit knapp. Eftersom en stor del av holmarna varit torra tallmoar med artfattig och karg vegetation, har vi stigit iland på en del av de karga holmarna och kört runt en del av stränderna. Ifall biotoper som indikerar värdefullare arter setts från båten, har vi tagit iland.

Fågelfaunan har undersökts under hela fältperioden. Inga systematiska metoder har använts för att kartera fåglarna. Tillförlitliga resultat får man endast genom att besöka varje område ca tre gånger. Resultatet är starkt beroende av datum och klockslag då området besökts. Under början av fältperioden kunde måsfåglars häckning ganska säkert bestämmas, men senare var resultatet inte tillförlitligt, eftersom många par förlorat sina ungar. I början av fältperioden har sena häckare såsom svärta inte kunnat observeras. Borymmare, såsom ejder och övriga andfåglar, kan man endast anta var de häckat. Sjöfåglarnas ungar har observerats främst i strandvattnen. Goda ställen för proviantering är minst lika viktiga som häckningsplatsen. I juli har de flesta fåglar redan tystnat, så resultatet från områden inventerade speciellt i slutet av juli är missvisande. Även det kalla och regniga vädret har gjort fåglarna svårare att observera.

2.3 Vädret

Vädret under sommaren 1998 var ovanligt dåligt. Lågtryck efter lågtryck har följt på varandra. Sommaren var både kall, våt och blåsig. Vattenståndet var mycket högt under hela juni. Vädret har påverkat både naturen och inventeringen. Växterna har inte torkat bort i juli, vilket var bra med tanke på inventeringsarbetet. Växtligheten har varit ovanligt grön och högväxt under hela fältperioden. För fåglarna har det kalla junivädret troligtvis lett till ett sämre häckningsresultat än under normala somrar. Speciellt ejderkullarna i innerskärgården försvann spårlöst strax före midsommar. Skrakar och tärnor verkade klara sig bättre. När fågelföräldrarna förlorat sina ungar, blir de mera svårupptäckta. De varnar inte lika aktivt och hålls inte alltid kvar på häckningsplatserna. Trutarnas häckning kunde inte alltid fastställas, då de bara satt på skären utan att varna om inkräktaren, såsom de skulle ha gjort ifall de haft ungar. Ådorna samlades till stora flockar redan i juni, eftersom de flesta förlorat alla sina ungar. Under blåsigt och regnigt väder sjunger fåglarna mycket mindre, och hörbarheten är sämre. Dessutom blir fåglarna svårare att upptäcka i dåligt väder, eftersom de söker skydd. Därför kan resultaten av fågelinventeringen för vissa lokaler vara missvisande.

Det dåliga vädret försvårade följaktligen inventeringsarbetet. Vi har arbetat trots regnet, men inventeringsnoggrannheten kan ha lidit. Skyfallen, som kom i samband med åskan i slutet av juni och början av juli gjorde arbetet utomhus omöjligt. Den hårda vinden gjorde det omöjligt att åka ut på havet flera gånger både i juni och i juli. Det dåliga vädret medförde att inventeringen måste utföras under tidspress.

3. Översikt över särdragen i området

3.1 Natur

Skärgården är mosaikartad, området representeras av många olika skärgårdszoner. De olika zonerna sätter sin prägel på naturen. Förhållandena varierar från de exponerade holmarna i södra Nagu till skyddade innervikarna i innerskärgården. Både fågel- och växtarter har olika krav på sin livsmiljö och förekommer därför bara på de ställen som fyller dessa krav. Arternas utbredning kan till stor del förklaras av miljöfaktorer som orsakas av zoneringsen. Större delen av undersökningsområdet hör till mellanskärgården och innerskärgården. Skyddade vikar och grumliga vatten är typiska för innerskärgården. I undersökningsområdet är de flesta holmar skogsklädda, även de små. Bara några av skären i södra Nagu hör till ytterskärgården och är därmed trädlösa.

Stora vitfågelkolonier är ovanliga. Typiskt för denna del av Skärgårdshavet är små grund och skär med små kolonier av tärnor eller skrattnås, eller blandkolonier med främst fiskmås och några tärnor och s.k. följearter, änder, strandskata och roskarl.

Naturen i Nagu är rätt karg. De allra flesta holmar och skär består av berg, mest granit och andra sura bergarter. Tallen dominerar, på större holmar och öar växer gran och blandskog. I innerskärgården och även på mera utsatta skogsklädda skär finns nästan utan undantag alar närmast stranden. I strandvattnen växer vass runt nästan alla lite skyddade stränder. Vassen har blivit betydligt vanligare än den varit för 50 år sedan. Stora vassområden har uppkommit i sund och skyddade vikar och vassen har tagit över obetade strandängar.

På några ställen på Storlandet förekommer näringsrikare jordar, där det växer lundar. I allmänhet är hasseln ganska vanlig i området. Artrika hassellundar är dock sällsynta. En regionalt eller rentav nationellt värdefull lund finns på Storlandet, Möviken. Igenväxningen är ett utbrett hot mot hasselbestånden. De flesta av hasselbestånden håller på att förändras eftersom skuggande barrträd vunnit mark och förändrat områdenas karaktär. För att hasselbestånden ska kunna fortbestå borde de vårdas, främst genom att granen avlägsnas. Eftersom utnyttjandet av skärgården förändrats drastiskt, håller flera tidigare vanliga biotoper på att försvinna. Betet och slåtter har minskat dramatiskt. I undersökningsområdet förekommer bara några holmar med en rik kulturgynnad vegetation, som inte ännu påverkats av igenväxning.

3.2 Översikt över fågelfaunan i området

Sjöfågelfaunan är en blandning av arter både från ytter- och innerskärgården.

Allmänna fågelarter:

skäggdoppingen är mycket allmän i innerskärgårdens vassrika vikar. Den behöver ett skyddat vattenområde för sin häckning.

svarthakedoppingen har koloniserat skärgården under de senaste årtiondet. Den behöver skyddade vassar för sin häckning, men förefaller att numera ha anpassat sig till kargare miljö. Arten ses ofta, men det är osäkert om alla observerade par häckar.

knölsvanen är talrik i hela Skärgårdshavet, och den har ökat märkbart under de senaste 20 åren.

ejdern är mycket talrik i hela Skärgårdshavet. I undersökningsområdet är ejdern allmän, men inte så talrik som i ytterskärgården.

småskranken och storskranken är tämligen vanliga häckfåglar i detta område. Den häckar i holkar eller t.ex. i krypensbestånd.

gräsanden är en allmän art. Arten häckar i vegetationen, t.ex. på vassbevuxna stränder men även på skär. En svårinventerad art som ofta förblir oupptäckt.

knipan är ganska vanlig i området. Den behöver bohål, oftast i form av holkar, för sin häckning. Den saknas från de maritimare delarna.

viggen är vanlig dykand i hela Skärgårdshavet. Den häckar oftast i tärn- eller skrattmåskolonier.

strandskatan är områdets vanligaste vadare. Den häckar på grusstränder på alla slags holmar och skär.

rödbenan är rätt vanlig. Den häckar ofta i tärnkolonier, men även på strandängar.

drillsnäppan är vanlig i innerskärgården men ovanlig i de maritimare delarna. Den finns så gott som alltid i innervikar och längs albårdar och ofta på skogsholmar.

fiskmåsen är den allmännaste måsfågeln i området. Den häckar i små kolonier eller som enstaka par på öppna skär eller på skogsholmars öppnare klippor, ibland även i gräsvegetation och bland tärnor eller gråtrut.

skrattmåsen är en kolonihäckande fågel. Den behöver öppna gräsbevuxna, ofta låga skär eller kobbar för sin häckning. I Nagu finns några kolonier. Arten har minskat i hela landet under den senaste tiden.

gråtruten är inte så allmän i området. I undersökningsområdet finns en koloni, annars häckar arten fåtaligt på öppna skär.

havstruten har blivit mycket vanlig och bebor ofta ensam något klippskär eller en klippa. Den finns överallt i området utom i de mest grunda och skyddade områdena.

silvertärnan är en vanlig art i områdets maritimare delar och betydligt talrikare än fisktärnan. Den häckar på små öppna kobbar ofta tillsammans med fisktärna.

fisktärnan är ganska vanlig i området. Den har liknade krav på häckningsmiljön som silvertärnan, men går längre in i innerskärgården.

Fåtaliga fågelarter:

grågåsen häckar fåtaligt på skogsholmar och större skär som inte störs av människor.

svärtan är rätt fåtalig i området. Den har minskat speciellt i områden med mycket småbåtstrafik och riklig bebyggelse. Ungarna kläcks sent och kullarna är känsliga för störningar.

skedanden häckar på strandängar eller låga skär med riklig vegetation. Den är mycket fåtalig i området.

krickan är en fåtalig art i området, och dessutom svårtaxerad.

bläsanden är mycket fåtalig i området.

större strandpiparen är en fåtalig häckfågel i Skärgårdshavets maritimare delar. Den häckar på örar, sandstränder och på vidsträckta släta klipphällar. Arten är regionalt hotad i Finland.

roskarlen är en maritim art och finns bara på områdets maritimaste skär, ofta tillsammans med måsar eller tärnor. I undersökningsområdet är den ganska fåtalig, men i Skärgårdshavets nationalpark är den allmän.

silltruten är en nationellt hotad art. Den är extremt ovanlig i undersökningsområdet och häckar bara som enstaka par.

tobisgrisslan häckar sannolikt inte i det nu undersökta området. Den är en typisk häckfågel på de stora fjärdarnas skär med block och sten.

labben häckar fåtaligt i den yttersta skärgården. Den observerades inte i undersökningsområdet.

Landfåglarna

Landfåglarna är talrika i området, eftersom större delen av landytan är skogsklädd.

Observerade vanliga arter: sädesärla, stenskvätta, trädpiplärka, ängspiplärka, lövsångare, törnsångare, trädgårdssångare, sävsångare, ärtsångare, grönsångare, svartvit flugsnappare, grå flugsnappare, koltrast, rödvingetrast, björktrast, kråka, korp, sävsparv, blåmes, talgmes, tofsmes, svartmes, kungsfågel, bofink, grönsiska, grönfink.

Fåtaliga observerade arter: morkulla, stare, svarthätta, näktergal, gök, ringduva, skärpiplärka, spillkråka, orre, järpe, havsörn, fiskgjuse, sparvhök, ormvråk, lärkfalk.

3.3 Översikt över kärlväxtfloran i området

Floran i Nagu är artrik eftersom miljön är så omväxlande. De stora öarna består av kulturmark, som starkt påverkats av människan och hennes husdjur i århundraden. De isolerade skären har en ursprunglig vegetation, som inte påverkats av människans verksamhet i nämnvärd grad. Skogen i området består till största delen av hållmarkstallar, men även frisk moskog och blandskog förekommer. Inslaget av små hasselbestånd och lövträdsdungar är stort.

Ängar, slåtterängar, betesmarker och öppna sydsluttningar är ofta artrika. På dem kan man hitta arter såsom blodnäva *Geranium sanguineum*, darrgräs *Briza media*, getapel *Rhamnus cathartica* och Adam och Eva *Dactylorhiza sambucina*. Numera minskar ovannämnda biotoper och till dem bundna arter. Områden med skuggtåliga växter verkar däremot att öka. Detta är orsaken till att t.ex. de tidigare rätt sällsynta grön nattviol *Platanthera chlorantha* och tandrot *Dentaria bulbifera* numera är vanligare.

De artrikaste områdena finns på de stora öarna i Korpo. En analys av de tillgängliga uppgifterna över floran i Korpo (huvudsakligen Eklund 1958) visar att Nagu huvudö är artrikast med ca 520 arter, om underarterna, (t.ex. olika underarter av maskros) inberäknas. Lillnagu har ca 428 arter. Detta är ett stort antal, men man bör minnas att här även ingår ett flertal av människan införda arter, t.ex. ogräs. Övriga artrika områden är bl.a. Haverö (348 arter), Sjalö (303 arter), Sandö (256 arter) och Hummelholm (226 arter). Av del lokaler som Eklund undersökte i den nu aktuella delen av Nagu har ca 90 ett kärlväxtartantal på 150 eller högre. Gemensamt för dessa artrika områden är vanligen att här finns både naturliga och kulturpåverkade områden. I denna del av Nagu finns det rätt få förekomster av kristallin kalk. Kalken påverkar vanligen vegetationen och gör den frodig och artrik. Kristallin kalk finns t.ex. på Sjalö och vid den norra stranden av Möviken; dessa områden är även speciellt artrika.

3.4 Bebyggelse

Nagu är sedan länge starkt kulturpåverkat. Den tätaste bebyggelsen med den fast bosatta befolkningen är koncentrerad till byarna och de bördigare områdena. Nuförtiden är stränderna starkast bebyggda genom den enorma ökningen av fritidsstugor. Den orörda strandlinjen, av vilken det tidigare fanns mycket av i Nagu, blir mer och mer en bristvara i Nagu liksom i övriga delar av våra skärgårdar.

4. Lagar

4.1 Naturvårdslagen

Den förnyade naturvårdslagen trädde i kraft 1997. I den stadgas om biotoper som ska bevaras i naturtillstånd och inte får ändras så att det äventyrar naturtypens karakteristiska drag.

Biotoperna är följande:

- 1) naturliga dungar som till betydande del består av ädla lövträd.
- 2) hassellundar
- 3) klibbalskärr (gäller endast en sällsynt typ av kärr)
- 4) sandstränder i naturtillstånd
- 5) ängar vid havsstranden
- 6) trädlösa eller av naturen trädfattiga sanddyner
- 7) enbevuxen ängsmark
- 8) lövängar
- 9) stora enstaka träd eller trädgrupper som dominerar ett öppet landskap

Naturtyperna är alltså automatiskt skyddsvärda, och i inventeringen har man fäst speciell vikt i att hitta områden som hör till dessa. I undersökningsområdet hittades små arealer av ädla lövträdsdungar, hassellundar, sandstränder och strandängar.

4.2 Skogsvårdslagen

Skogsvårdslagen stadgar om s.k. nyckelbiotoper för att bevara skogsnaturens mångfald.

Biotoperna är följande:

- 1) omedelbara närmiljöer för källor, bäckar och sådana rännilar som bildar bäddar för fortgående rinnande vatten samt omedelbara närmiljöer för små tjärnar,
- 2) ört- och gräskärr, ormbunskkärr samt lundkärr och sådana brunmossar som är belägna söder om Lapplands län,
- 3) bördiga mindre lundområden,
- 4) små skogsholmar med fastmarksskog på odikade torvmarker,
- 5) klyftor och raviner,
- 6) stup och skogsbestånd vid stupens nedre del, samt
- 7) sandfält, berg i dagen, stenbunden mark, blockfält, trädfattiga torvmarker och svämängar som i virkesproduktionshänseende avkastar mindre än lavmoar.

I undersökningsområdet hittades främst berg i dagen, bördiga mindre lundområden och några stup med skogsbestånd nedanom. Dessa biotoper ska man ta speciell hänsyn till i skogsvård och virkesproduktion.

4.3 Vattenlagen

I vattenlagen stadgas om flador och glon. De måste alltid lämnas i naturtillstånd. Det är likaledes förbjudet att idka åtgärder som förändrar naturen i vattnet eller stör vattnekosystemets funktion. I undersökningsområdet hittades inga flador i naturtillstånd.

5. Hotfaktorer

5.1 Eutrofiering

Eutrofieringen är antagligen den största enskilda hotfaktorn i skärgården. Den inverkar på ett mycket omfattande sätt både på människan och naturen. Eutrofieringen i Östersjön och dess skärgårdar är mera problematisk än man velat tro. Näringsutsläppen som orsakar övergödningen är svåra att åtgärda. Vattenomsättningen i Östersjön är mycket långsam och många bottenar är självgödslande.

Eutrofieringen kan rubba hela vattensystemets funktion och därmed kommer följderna att märkas i hela näringskedjor. Vattnen blir grumligare, siktdjupet minskar genom att planktonmängden ökar, trådalger ökar och växer över blåstången. Trådalger kan bilda en tät matta under vilken det kan bli syrelösa förhållanden. I syrelöst vatten bildas svavelväte, som frigör fosfater till omloppet av näringsämnen. I syrefattiga vatten kvävs djurlivet på botten, därmed minskar blåmusslan troligen och ejdern, som är beroende av blåmusslan, påverkas troligtvis negativt åtminstone i innerskärgården. Istället gynnas t.ex. skäggdopping, bläsand och gräsand. Effekterna på vitfågelantalen är tillsvidare okända. Kraftiga algbloomingar av giftiga alger kan genom anrikning i näringskedjorna döda både fisk och fågel. I Östra Finska viken dog över hälften av tordmularna våren 1992, i något som antas ha ett samband med giftiga alger (Kauppi 1993).

Vassen har gynnats avsevärt av övergödningen och förekommer så gott som i alla havszoner. I den inre skärgården fångar vassen upp ruttande alger och slam. I vassarna kan bildas luktande syrefria områden, som kan frigöra fosfater från sediment till kretsloppet. Övriga arter som blivit vanligare är bl.a. strandaster, rörflen, strandråg, kvickrot och blåsåv.

Människans välbefinnande påverkas likväl av övergödningen. Det är otrevligt att vistas i närheten av ett illaluktande hav. Stränderna täcks av uppskölda ruttande algmassor. Ingen vill simma i stinkande vatten fyllt av blågröna alger. Fiskarna har näten fulla med alger. Minskningen av siktdjupet gör det svårare att köra båt i grunda och steniga vatten. Tillståndet i Östersjön gör att man inte kan utesluta framtida algkatastrofer som till och med är värre än sommaren 1997 (Lindholm 1998).

5.2 Byggnadsverksamhet

Stranden är området där vatten och land möts, den är det mest produktiva av alla biotoper. Den är också en del av naturen som människan upplever som mycket vackert och som ger möjligheter till rekreation. Stränderna i området börjar vara mycket bebyggda. Det är ovanligt med en lång obebyggd strandlinje. Denna del av skärgården har en infrastruktur, som underlättar trafik och boende. Därför är trycket att bygga mera sommarstugor stort. Däremot har ortsbornas antal minskat sedan andra världskriget och den traditionella markanvändningen har minskat. Förutom fritidsbebyggelse påverkar även tillbyggnad av infrastruktur (broar, vägbankar, hamnar, vindkraftverk etc) stränderna. Miljöeffekterna av vägbankar i skärgården är dåligt kända. Vid vägbankarna bildas lätt igenväxande bakvatten som samlar alger. Algerna börjar ruttna och orsakar döda bottenar (Lindholm 1998). Det skulle vara viktigt att värdesätta skärgårdsnaturen så att man lämnar en del av stränderna obebyggda. Det har stor betydelse för alla vilda djur och växter, för turismen, och även för kommande generationers uppfattning om skärgården.

5.3 Båttrafik

Trycket på naturen från båttrafiken är stort. Småbåtarnas antal ökar stadigt. De flesta båtfararna högaktar naturen och kan bete sig hänsynsfullt, men det finns alltid undantag. Tyvärr finns det fortfarande människor som inte känner till sjöfåglarnas levnadsvanor och lyckas förstöra fåglarnas häckning med sitt handlande. Allemansrätten tryggar allas frihet

speciellt på vattnen. Att ta iland på ett fågelskär kan dock leda till att en hel fågelkolonis sommar blir förstörd.

En oljeolycka i skärgårdens sårbara natur ställer till skada för långa tider. Speciellt i Skärgårdshavet är farlederna trånga och den professionella båttrafiken livlig. Effekterna av de stora båtarnas vågsvall syns nära farlederna. Stränderna eroderar och vid sandstränder omintetgörs strandväxtligheten, och som en följd skjuts albältet högre upp mot land. Att förtöja båtar vid dessa stränder är svårt. De stora och snabba färjorna rör om vattnet, och drar speciellt upp näringsrikt djupvatten, som sedan bidrar med närsalter som gynnar övergödningen (Lindholm 1998). Vattenrörelsen sliter loss trådalger från strandvattnen så att de kan flyta iland och ruttna.

5.4 Spinnfiske

Tidigare fanns en oskriven regel om att man inte tar iland på fågelskär under häckningstid. Det fria spinnfisket har ökat trycket på naturen och folk kan numera ta iland för att spinnfiska. Det enda sättet att försöka trygga fåglarnas häckningsro för oupplysta personer är att utfärda landstigningsförbud på fågelskär. Då finns det något att hänvisa till, ifall man träffar någon som stör fåglarnas häckning.

5.5 Störning av häckningsplatser

Det förekommer tyvärr att människor avsiktligt förstör fågelbon och ungar. Dessa personer kan inte skilja t.ex. gråtrutens och silltrutens bon från varandra. Silltruten, som är en hotad art, stryker med då någon rensar i en gråtrutskoloni. Numera är även gråtrutskolonier skyddade, även om gråtruten inte är skyddad.

Det finns även risk för att man utan avsikt stör fåglarnas häckningsro, genom att t.ex. ta iland för en picknick eller för att sola sig. Fågelungar är känsliga för värme och kan förgås utan en förälder som skuggar ungarna. Givetvis bör man undvika fågelrika områden vid denna typ av verksamhet.

Minken, som ursprungligen rymt från pälsfarmer och anpassat sig i naturen, förorsakar skada i skärgården och speciellt på fågelskär. Man har konstaterat att fågelfaunan förändras efter att minken etablerats i skärgården (Andersson 1992). Fåglar vars ungar stannar kvar i boet långt in på sommaren är speciellt utsatta. Tobisgrisslan är en art som lider starkt av minkens framfart och den har också minskat i antal. Man har även konstaterat att t.ex. ejder kan anpassa sig till minkens närvaro (Kauhala 1998). Att aktivt fånga mink är antagligen det enda sättet människan kan förbättra situationen. Antalet tobisgrissla och gräsand har ökat i Skärgårdshavets nationalpark efter minkfångst, däremot har inte antalet ejdrar påverkats.

5.6 Förändringar i markanvändning

Människan och hennes husdjur har i århundraden omdanat skärgårdsnaturen och skapat nya naturtyper. Betesmarkerna, hedarna, ängarna och lövängarna har uppkommit som en följd av människans verksamhet. Många holmar förblev skogfattiga och öppna på grund av avverkning och djurbete, som hindrade nya trädplantor att växa upp. Höbärgningen på avläggset belägna holmar, samt traditionen att låta får, getter och kor beta på holmar och skär, även långt från hemlanden, bidrog till spridningen av arter. Tidvis, t.ex. kring sekelskiftet, var betestrycket så starkt att praktiskt taget alla holmar och skär var betade. Hur många av växtarterna som införts till skärgårdens holmar genom boskapsskötsel och med utsäde kan man inte veta, men antalet är säkert ansevärt.

Efter andra världskriget tog skärgårdens avfolkning fart i hela skärgårdsregionen. Läget i dag känner vi alla till. Skärgårdens perifera delar har avfolkats. Boskapsskötseln har numera därför endast en minimal omfattning. Skärgårdens öppna kulturlandskap försvinner i takt med att ängarna och betesmarkerna växer igen. Detta leder till att antalet tillgängliga naturtyper på holmarna minskar, vilket i sin tur medför ett lägre antal växtsamhällen och,

åtminstone i teorin, ett minskande artantal. På många håll utgörs det nya "kulturlandskapet" av sommarstugor som likt pärlband kantar holmarna i de starkast exploaterade delarna av skärgården.

6. Naturskydd

6.1 Skydd i undersökningsområdet

Delar av Nagu kommun ingår i Skärgårdshavets nationalpark. Därför kan det verka som om man inte behövde skydda mera skärgård. Undersökningsområdet hör till mellan- och innerskärgården och dess natur skiljer sig från nationalparkens ytterskärgård. Längs Finlands kust är den norra delen av Skärgårdshavet och Skiftet det sämst skyddade området för fåglarnas del (Kilpi & Asanti 1997).

Enligt naturvårdslagen är de s.k. nyckelbiotoperna automatiskt skyddsvärda, och de områden som uppfyller lagens kriterier är omnämnda i rapportens holmbeskrivningar. Biotoperna är sådana att i områdena, som definieras av vegetationstyp eller geologiska kriterier, även förekommer andra värdefulla organismer. Man vill alltså inte endast skydda växterna, utan helheten. Till exempel stora strandängar hyser förutom sin värdefulla och artrika flora vanligtvis även vadare. I de nämnda biotoperna ingår inte fågelskär.

Sjöfåglarna är nästan helt beroende av öppna skär och små skogklädda holmar för sin häckning. Nästan alla häckande par av sjöfåglar finns på de små holmarna (< 1 ha) och skären (von Numers 1992, 1995). T.ex. ejdern, grågåsen, trutarna och tärnorna häckar endast undantagsvis på de stora öarna. Värdet ökas ytterligare om skäret ligger isolerat på en större fjärd. Generellt är alla små öppna skär och holmar potentiellt värdefulla för fåglarna, därför borde man inte ge byggnadslov till dessa små skär. Bergman (1971) rekommenderar även att alla små öppna skär och delvis skogklädda skär lämnas obebyggda, och att skyddade vikar förblir störningsfria för fågelkullar.

De i undersökningsområdet förekommande, av fåglar bebodda, fågelskären finns utpekade i beskrivningsdelen. Dessa är främst fågelkolonier. Solitärt häckande arter är svårare att skydda än kolonier, men genom att lämna en del av de små holmarna orörda tryggas dessa arters häckning. Detta skulle trygga t.ex. den hotade svärtans häckning. Genom att freda fågelkolonier kan man skydda förutom kolonihäckare såsom måsar och tärnor, även s.k. följearter, t.ex. ros Karl, ejder och vigg. Tiden för landstigningsförbud borde vara längre än det vanligen utfärdade 1.5-15.7 (Kilpi & Asanti 1997). De tidigaste flyttarna anländer till sin skär redan i början av april, och kan inleda häckningen redan i april. Skärgårdsfåglar är speciellt känsliga för störning i början av häckningsperioden och överger lätt sina bon, men däremot överger de sällan ägg de redan ruvat en tid. Landstigningsförbuden borde därför sträcka sig från 1. eller 15.4 till 31.7 eller 15.8. Förbud som sträcker sig till slutet av juli skulle gynna speciellt tobisgrisslan, som har minskat i antal i Skärgårdshavet. Bergman (1971) rekommenderar landstigningsförbud som sträcker sig ut i vattnen kring fågelskär, så att ungvullarna får proviantera i trygghet. Det är farligt för ungvullarna att splittras p.g.a. båttrafik eller människor, för då blir ungarna utsatta för fara och de kan antingen dränkas av vågorna, tappas bort av honan eller ätas upp av spejande trutar. Svärtan skulle gynnas av landstigningsförbud på häckningskär och strandvattnen, som skulle sträcka sig till 15. augusti. Stjernberg (1976) efterlyser även skydd av områden som är viktiga för provianterande, vilande, ruggande och flyttande fåglar.

Enligt rådande kunskap, den s.k. metapopulationsteorin, finns det områden som är bebodda av en viss art och områden som är obebodda. Från en del områden försvinner organismen, emedan den kan flytta till nya områden. Genom att det finns ett tillräckligt stort antal

lämpliga områden utrotas organismen inte från hela området, även om den försvinner från mindre områden. Det finns många trädlösa skär och små grund i skärgården och bara en del av dem hyser fågelkolonier. Vitfåglar har dock en tendens att ibland flytta från sina häckningskår till något annat skär. Genom att spara närliggande öppna skär från bebyggelse eller annat som kan störa fåglars häckning, har fåglarna bättre möjligheter att upprätthålla livskraftiga stammar. De kan byta skär vid behov, eftersom det finns "lediga" skär att flytta till i närheten. Det samma mönstret gäller även andra djur och växter. Genom att spara en tillräckligt stor mängd områden i naturtillstånd, tryggar man deras fortsatta existens.

Att redan i planeringsskedet ta hänsyn till naturen är mycket viktigt. I en naturinventering hittas områden som är viktiga för helheten, och man kan styra verksamhet och bebyggelse till områden som inte är lika värdefulla eller känsliga. Därmed behöver man inte skydda alla små arealer på 5 ar med statligt beslut, utan i stället låta bli att förändra den lilla arealen och välja ett annat område intill.

6.2 Skyddsgrad

I området finns fyra typer av naturskyddsområden:

- 1) områden inkluderade i strandskyddsprogrammet,
- 2) områden inkluderade i lundskyddsprogrammet,
- 3) Natura 2000 områden
- 4) områden som är fredade enligt naturvårdslagen

Det nuvarande skyddsområdena i området är:

Fågelskär NW om Haverö
Ängholm i SW Nagu
Kirjais norra strand
Sandös stränder
Morgongåvan
Prostvik berg
Haverö Klintudden
Utterholms udde?
Område kring Sjalö
Taslot, Svartholm,
Pantholm
Storlandet norra stränder

Tack

Vi vill rikta ett stort tack till Finska Miljöforskargruppen, Nagu, för att de lånat ut sin båt till oss för två månader och på detta sätt gjort det möjligt för oss att utföra fältarbetet. Det skulle ha varit omöjligt att röra sig i hela det vidsträckta området utan en sjöduglig båt. Vi vill även rikta ett tack till kommunen, som hjälpt oss med information och råd, kartor och inte minst bostad.

Litteratur:

- Andersson, Å. 1992: Sjöfågelbeståndets utveckling i Bullerö skärgård efter invandring av mink. - *Ornis Svecica* 2:107-118.
- Bergman, G. 1971: Miljöförändringars och skyddsåtgärders inverkan på fågel- och däggdjursfaunan i skärgården. - *Husö biologiska station meddelande* 15:5-45.
- Ekstam, U. & Forshed, N. 1992: Om hävden upphör. Kärlväxter som indikatorarter i ängs- och hagmarker. - *Naturvårdsverket*. 135 s.
- Eklund, O. 1958: Die Gefäßpflanzenflora beiderseits Skiftet im Schärenarchipel Südwestfinlands. - *Bidrag till kännedom af Finlands Natur och Folk* 101:1-342.
- Hinneri, S. 1972: An ecological monograph on eutrophic deciduous woods in the SW archipelago of Finland. - *Ann. univ. Turkuensis*. AII:1-131.
- Häyrén, E. 1948: Skärgårdens längszoner. - I: Lindberg, H. (red.) *Skärgårdsboken*: 242-256. Tilgmanns tryckeri, Helsingfors.
- Kauhala, K. 1998: Tulokaspetojen - minkin ja supikoiran - leviämisestä ja vaikutuksista alkuperäiseen eläimistöömme. - *Suomen Riista* 44: 7-17.
- Kauppi, L. (toim.) 1993: Itäisen Suomenlahden lintukuolemat keväällä 1992. - *Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja* - sarja A 142. 43 s.
- Kilpi, M. & Asanti, T. 1997: Saaristolinnuston suojelun nykytila Suomen rannikolla. - *Suomen Ympäristö* 103, *Suomen Ympäristökeskus*. 37 s.
- Kirkkala, T. 1998. Miten voit Saaristomeri? Ympäristön tila Lounais-Suomessa 1. Lounais-Suomen ympäristökeskus. 70 s.
- Lindgren, L. & Stjernberg, T. 1986: Skärgårdshavets nationalpark. - *WSOY*, Porvoo 143 s.
- Lindholm, T. 1998: Algfenomen och algproblem. - *Kirjapaino Grafia*, Åbo. 168 s.
- v. Numers, M. 1992: Sjöfåglarna och människan. - I: Blomqvist, E.M. (red.). *Vad händer med Skärgårdshavet?* Ekenäs tryckeri Ab. Ekenäs. s. 35-37.
- v. Numers, M. 1993: En värdering av skärgårdsnaturen i Iniö kommun. Länsstyrelsen i Åbo. 45 s. + kartbilaga.
- v. Numers, M. 1994: En värdering av skärgårdsnaturen i Houtskär kommun. Länsstyrelsen i Åbo. 80 s.+ kartbilaga.
- v. Numers, M. 1995: Distribution, numbers and ecological gradients of birds breeding on small islands in the Archipelago Sea, SW Finland. - *Acta Zool. Fennica* 197:1-127.
- Skult, H. 1956: Skogsbotaniska studier i Skärgårdshavet med speciell hänsyn till förhållandena i Korpo utskär. - *Acta Bot. Fennica* 57:1-244.
- Stjernberg, T. 1976: Protection of birds in the Finnish archipelago. - *Ornis Fenn.* 53:142-146.

Lista över värdefulla områden

I listan anges områdets nummer och namn, samt det värdefulla i området. Noggrannare uppgifter finns i beskrivningsdelen. Med det värdefulla i områdena avses vanligen endast en del av en holme, men för små skär avses hela skäret. En del av de nämnda ställena är skyddsvärda som fågelskär eller lundar mm. Totalt har 111 områden nämnts.

Undersökningsområdet är indelat i 3 delområden, A inkluderar Innamo och skärgården norr om Storlandet, B inkluderar skärgården norr och öst om Lillandet, C inkluderar skärgården mellan Storlandet och Lillandet, samt området söderom Storlandet och Kirjais.

Område A, NW Nagu

1. Onyttan, fågelskär
 6. Paukut, frodigt område
 11. liten holme strax NV om Hopilot, fågelholme
 12. Stora Styrholm SV stranden, lund
 13. Området kring den norra viken mellan Stora och lilla Styrholmen, landskap
 14. Marilot, strandäng och strandvatten
 15. Vähä Kuusinen, lund
 27. Koirankari och skär SO om det, små fågelholmar
 29. Svedjegrundet, fågelholme
 30. Läggrundet, fågelholme
 37. Skär W om Vähä-Petäs, fågeludde
 45. Vandrock, strandäng och fågelvatten
 47. Nässelgrundet, liten fågelholme
 48. Lilla Nässelgrundet, liten fågelholme
 51. Svartholm, fågelholme
 58. Kaslot grundet W, liten fågelholme
 62. Holme N om Stora Sådik, liten fågelholme
 73. Ärnholms S strand, strandäng
 77. Mövikens, lund
 78. Bredvikens norra strand, strandäng och furor
 79. Låg holme söderom Potten, liten holme med strandäng
 80. Bredvikens NW strand, lund
- Σ 22 st

Område B, området kring Lillandet

1. Killingholm, orörd skogsholme
3. Prästgårdsfjärden, litet fågelskär
5. Lustholm, urskogsholme
6. Arkipelagen, fågelskär
7. Vallmo, landskapsmässigt värdefullt berg
8. Apagrunnen, fågelskär
9. Kaiplot, landskapsmässigt värdefulla strandklippor
10. Svartholm, landskapsmässigt värdefulla strandklippor
11. Svartö, landskapsmässigt värdefulla strandklippor
16. Tottan, landskapsmässigt värdefullt område
17. Pilkan mellan Käldö och Delholm, potentiellt fågelskär
19. Lilla Lånholm och skär NW om Lånholm, fågelskär
20. Enalls grund, fågelskär
21. Måsgrund, fågelskär
22. Skär S om Hallongrund, fågelskär

23. Bårnholm, landskapsmässigt värdefull klippholme
 26. Holme W om Lotholm, fågelskär
 28. Björkolm och Dyvikholm, landskapsmässigt värdefulla
 30. Ådholm, landskapsmässigt värdefull
 31. Utterholm SW udde, landskapsmässigt värdefullt berg
 37. Kaskis, värdefull kulturmark
 40. Matinkari, fågelskär
 46. Klintudden, landskapsmässigt värdefullt område.
 50. Prostvik, Jungfruvik, landskapsmässigt värdefullt område
 51. Kalven, landskapsmässigt värdefullt berg
 53. Tallholm, sandholme
 54. Rågrund, fågelskär
 55. Grågrund, fågelskär
 58. Morgongåvan, åsbildning
 61. Sandö SO, sandstrand
 62. Halsholm, lundartat område
 65. Holmar N om Östra Tallholm, fågelskär
 69. Pensar, Sandmoga, sandstrand
 73. Gulskärsbådorna, fågelskär
 74. Gulskär
 75. Lilla Gulskär
 76. Skär N om Lilla Gulskär, fågelskär
 79. Skär S om Svedjeholm, fågelskär
 83. Holme O om Svartholm, fågelholme
 86. Liten holme O om Limpan
 93. Kåldinge och Gyttjaviken, frodigt område
 99. Stora Äggskär, liten holme
- Σ 43 st

Område C, område mellan Storlandet och Lillandet

8. Ytternäs päran i Korsnäs viken, frodigt område
9. Korsnäs viken, boträd
10. Mattnäs holmen, frodigt område
12. Selgrundet, fågelskär
13. Högsar W stranden, landskapsmässigt värdefulla klippor
14. Petsor, landskapsmässigt värdefulla klippor
22. Lössandarna, sandör
37. Kasan, frodigt område
46. Sundet mellan Bergö och Lånholm, hassellund
54. Skär NW om Bärgrund, fågelskär
59. Hummelholm, Kallängsgrunden, fågelskär
68. Skär W om Östra Båtskär, fågelskär
69. Östra Båtskär, landskapsmässigt värdefull holme
71. Tvågrund, öppet skär
73. Bogrund, öppet skär
74. Viharu, öppet skär
75. Kobbe NW om Bogrund, öppet skär
77. Abborrskär, öppet skär
78. Knivskär, öppet skär
80. Kobbar mellan Bottenskärs kobben och Viharu, öppet skär
81. Bottenskärs kobben, öppet skär
82. Rosenskär, fågelskär
84. Hallongrund, fågelskär
88. Strömsrevet, fågelskär
93. Ormkils päran, strandäng

- 94. Skötgrunden, öppet skär
- 95. Svartkläpparna, öppet skär
- 97. Skurukobb, öppet skär
- 101. Lutgrund, fågelskär
- 102. Grisslekobben, fågelholme
- 110. Björkholm, fågelvatten
- 113. Notgrund, öppet skär
- 114. Holme SW om Bergholm, öppet skär
- 115. Bergholm, kulturmark
- 116. Kläppen, öppet skär
- 117. Skär N om Kläppen (O om Sommarö), fågelskär
- 118. Skär SV om Lilla Bornholm, fågelskär
- 131. Anisor O, strandäng
- 135. Skär NW om Mettasgrundet och SW om Anisor, fågelskär
- 139. Moisk/Svartudden, boträd
- 145. Brännskär, landskapsmässigt värdefullt berg
- 146. Kamskall S stranden, lundområde
- 151. Algrund, liten holme med en
- 154. Maggholm, holme med fallna träd
- 159. Gräggholm, gamla furor
- Σ 46 st

Lista över de inventerade områdena i ordningsföljd

se karta för numreringens placering .

Område A

- 1. Onyttan
- 2. Säskilot
- 3. Lilla Tammenkant
- 4. Stora Tammenkant
- 5. Liten holme W om Stora Tammenkant
- 6. Paukut
- 7. Lilla Paukutgrundet
- 8. Holme NO om Paukut
- 9. V?holmen
- 10. Hopilot
- 11. liten holme strax NV om Hopilot
- 12. Stora Styrholm SV stranden
- 13. Området kring den norra viken mellan Stora och lilla Styrholmen
- 14. Marilot
- 15. Vähä Kuusinen
- 16. Kolkan
- 17. Rutilot
- 18. Högrundet
- 19. Aspgrundet
- 20. Tan?ankari
- 21. Kargrundet
- 22. Skär SO om Kråkholmen
- 23. Rakari
- 24. Kråkholm
- 25. Voit
- 26. Innamo W, N
- 27. Koirankari och skär SO om det
- 28. Hepokari
- 29. Svedjegrundet
- 30. Läggrundet
- 31. Tallgrundet

32. Haplot
33. Innamo, Sandlaxpäran
34. Västra Petisholmen
35. Vessor
36. Holme W om Kummelgrundet
37. Skär W om Vähä-Petäs
38. Vähä-Petäs
39. Kaskisgrundet S
40. Kaskisgrundet
41. Grangrunden
42. Lövskär
43. Kölkan
44. Kobbar N om Vandrock
45. Vandrock
46. Kinlot? O om Vandrock
47. Nässelgrundet
48. Lilla Nässelgrundet
49. Holme i Vandrock sund, ?ngrunden
50. Röngrundet i Storströmmen
51. Svartholm
52. Holme i Toras viken
53. Toras viken
54. Kummelgrundet S om Hummelholm
55. Gladgrundet
56. Tunngrundet, Jungfrun, Kråkan, ?grundet
57. Kaslot, Östergrundet, Korvet, Kummelholm
58. Kaslot grundet W
60. Grund mellan Sådikarna
61. Stora Sådik
62. Holme N om Stora Sådik
63. Ominaisholm
64. Norrsundets W flada
65. Lundartat område i NW Norrsundet
66. Norrsundets N strand
67. Strand i N Norrfladan
68. Sundet mellan Hemsundsviken och Hemfladan
69. Hemsundsviken, södra stranden
70. Hemsundsviken, södra stranden
71. Hemsundsviken, södra stranden
72. Varvsviken
73. Ärnholms S strand
74. Mickelssons grynnorna söderom Norrströmmen
75. Korssundet
76. Mövikens SO strand
77. Mövikens södra strand
78. Bredvikens norra strand
79. Låg holme söderom Potten
80. Bredvikens NW strand
81. Stranden mitt emot föregående område
82. Bredviken, Korssunds udden
83. Lillandet, Varvudden N om Högsars färjan

Område B

1. Killingholm
2. Klackar S om Killingholm
3. Prästgårdsfjärden, litet fågelskär
4. Kobbe NO om Killingholm
5. Lustholm
6. Arkipelagen
7. Vallmo
8. Apagrunden

9. Kaiplot
10. Svartholm
11. Svartö
12. Pantholm
13. Sillholm
14. Kiningholm
15. Ekholm
16. Tottan
17. Pilkan mellan Käldö och Delholm
18. Östra stranden av Käldö
19. Lilla Lånholm och skär NW om Lånholm
20. Enalls grund
21. Måsgrund
22. Skär S om Hallongrund
23. Bårholm
24. Järngrundet
25. Lilla Järngrundet
26. Holme W om Lotholm
27. Lillandets N strand i Maltholmsfjärden
28. Björkolm och Dyvikholm
29. Grund NW om Delholm
30. Ådholm
31. Utterholm SW udde
32. Småholmen
33. Holme NO om Småholmen
34. Haverö, Sågvik NW
35. Mörholm
36. Yxholmen
37. Kaskis
38. Jussholmen
39. Kortholmen
40. Matinkari
41. Orisgrunden
42. Getnäsholmen
43. Haverö
44. Haverös NNO strand
45. Klackar på O sidan om Haverö
46. Klintudden
46. Klintholmen
48. Maltholm
49. Maltholmsgrynnan
50. Prosvik, Jungfruvik
51. Kalven (25.6)
52. Lillandet, Österviken, Vikholma (nära Prosvik)
53. Tallholm
54. Rågrund
55. Grågrund
56. Lilla och Stora Bässholmen
57. Holme NO om Lilla Bässholm
58. Morgongåvan
61. Sandö SO
62. Halsholm
63. Finnholm
64. Hältholm
65. Holmar N om Östra Tallholm
66. Aspholm S sidan
67. Synnarstholm
68. Nåtiören
69. Pensar, Sandmoga
70. Pensar, Sandvik SO
71. Tärnören och Långskäret S om Pensar

72. Häraholm
73. Gulskärsbådorna
74. Gulskär
75. Lilla Gulskär
76. Skär N om Lilla Gulskär
77. Svinö
78. Grund SV om Svedjeholm
79. Skär S om Svedjeholm
80. Svedjeholm
81. Käringgrund
82. Svartholm
83. Holme O om Svartholm
84. Svartholmsgrunden
85. Limpan
86. Liten holme O om Limpan (30.6)
87. Lammören
88. Stora Bårholm
89. Korholm
90. Små holmar SO om Korholm
91. Ragnholmstrattarna
92. Gyttja viken W
93. Käldinge och Gytjaviken
94. Sandö sund
95. Bodholm
96. Bårholm
97. Persholm
98. Lilla Äggskär
99. Stora Äggskär

Område C

1. Skär W om Ängholm
2. Kobbar N om Högsar
3. Norrvikens O del, sydstranden
4. Norrvikens lövskog på S sidan
5. Rutipäran
6. Norra stranden
7. Korsnäs Näspäran *
8. Ytternäs päran i Korsnäs viken
9. Korsnäs viken, södra stranden
10. Mattnäs holmen
11. Bäckfjärdens N strand
12. Selgrundet
13. Högsar W stranden
14. Petsor
15. Blåbårholm
16. Haget
17. Rågholm
18. Hanlot
19. Rågrund
20. Tavestholm
21. Bergholm
22. Lössandarna
23. Halsholm
24. Budholm
25. Klack W om Halsholm
26. Måsgrundet
27. Snäckö, område N om Björndia
28. Oxgrund
29. Bredviksgrunden
30. Ängesnäs
31. Snäckö / Storpäran

32. Viberholm
33. Furuholm
34. Västerpäran S
35. Ängsö
36. Ängsö NW, lundartat område rakt söderom Viberholm
37. Kasan
38. Skär S om Kasan
39. Utholm
40. Långvarvet
41. Holmar N om Kasan
42. Mossaholm
43. Kalvholm
44. Ängsö SO
45. Bodarna N
46. Sundet mellan Bergö och Lånholm
47. Norra Tällholm
48. Mellan Tällholm
49. Södra Tällholm
50. Påkmo
51. Holme S om Käringskär
52. Käringskär
53. Bärgrund O om Påkmo
54. Skär NW om Bärgrund
55. Skär W om Bärgrund
56. Skär S om Bärgrund
57. Käringsmössan
58. Tällholms grunden
59. Hummelholm, Källängsgrunden
60. Hummelholm
61. Tjuvgapsskär
62. Mossaholm
63. Mossaholms grunden
64. Båtskärs kobben
65. Kobbe söderom Båtskärskobben
66. Västra Båtskär
67. Mellan Båtskär
68. Skär W om Östra Båtskär
69. Östra Båtskär
70. Högharun
71. Tvågrund
72. Skär W om Tvågrund
73. Bogrund
74. Viharu
75. Kobbe NW om Bogrund
76. Maggasrundet
77. Abborrskär
78. Knivskär
79. Smultronrundet
80. Kobbar mellan Bottenskärs kobben och Viharu
81. Bottenskärs kobben
82. Rosenskär
83. Tyvholmen
84. Hallongrund
85. Kumlena
86. Koisar
87. Holme SO om Koisar (utan namn), V om Svartholm, Tallholm, Borgarlot
88. Strömsrevet
89. Ytterstholm Krakaudden
90. Notholms fladan
91. Gunnenkobb
92. Stenrevet

93. Ormkils päran
94. Skötgrunden
95. Svartkläpparna
96. Stora Tallholm, Kåldinge harun
97. Skurukobb
98. Långgrund
99. Söderören
100. Mellanören
101. Lutgrund
102. Grisslekobben
103. Alören
104. Skjutarkobben
105. Kobbe SW om Skjutarkobben
106. Kalskär
107. Kirjais sundet
108. Grunden
109. Österholm)
110. Björkholm
111. Småholm
112. Sommarö SO, Östervik
113. Notgrund
114. Holme SW om Bergholm
115. Bergholm
116. Kläppen (25.6)
117. Skär N om Kläppen (O om Sommarö)
118. Skär SV om Lilla Bornholm
119. Lilla Bornholm
120. Grötholm
121. Piparby viken
122. Viken N om Klobbfjärden
123. Kirjais N strand
124. Hummelgrund
125. Näsholm
126. Mörholm
127. Holme NW om Mörholm
128. Matgrund
129. Hässleholm
130. Lillandet O om Hässleholm
131. Anisor O
132. Anisor, Langskär- Torparäng
133. Mettasgrundet
134. Långholm
135. Skär NW om Mettasgrundet och SW om Anisor
136. Ängholms strand
137. Isaksgrundet
138. Lilla Moisk
139. Moisk/Svartudden)
140. Grågrund, Västra Stångholm med holmar norr om (utan namn) och Moiskgrunden
141. Klackar O om Redamo
142. Holme i Sandlaxströmmen (utan namn)
143. Storkvivas
144. Vik mellan Ängholm och Brännskär
145. Brännskär
146. Kamskall S stranden
147. Kamskall W
148. Högsar, Hassellund
149. Högholm
150. Långholm
151. Algrund
152. Anisor N stranden
153. Kobbe S om Ekholm (NO om Anisor)

154. Maggholm
155. Laggarviken
156. Vik mellan Ekholm och Lillandet
157. Kobbar mellan Lillholm och Enholm
158. Lillholm
159. Gräggholm)
160. Fågelskär O om Gräggholm
161. Klippa NW om Lillholmen
162. Tallholm
163. Revet
164. Lillandet, Anisorfjärden NO

Lista över områden i alfabetisk ordning

Område A

19. Aspgrundet
82. Bredviken, Korssunds udden
78. Bredvikens norra strand
80. Bredvikens NW strand
55. Gladgrundet
41. Grangrunden
60. Grund mellan Sådikarna
32. Haplot
69. Hemsundsviken, södra stranden
70. Hemsundsviken, södra stranden
71. Hemsundsviken, södra stranden
28. Hepokari
18. Högrundet
49. Holme i Vandrock sund, ?ngrunden
8. Holme NO om Paukut
36. Holme W om Kummelgrundet
10. Hopilot
26. Innamo W, N
33. Innamo, Sandlaxpäran
21. Kargrundet
40. Kaskisgrundet
39. Kaskisgrundet S
58. Kaslot
57. Kaslot, Östergrundet, Korvet, Kummelholm
46. Kinlot? O om Vandrock
44. Klackar N om Vandrock
27. Koirankari och skär SO om det
16. Kolkan
43. Kölkan?
75. Korssundet
24. Kråkholm
54. Kummelgrundet
79. Låg holme söderom Potten
30. Läggrundet
48. Lilla Nässelgrundet
7. Lilla Paukutgrundet
3. Lilla Tammenkant
83. Lillandet, Varvudden N om Högsars färjan
11. liten holme strax NV om Hopilot.
5. Liten holme W om Stora Tammenkant
42. Lövskär
65. Lundartat område i NW Norrsundet
14. Marilot
74. Mickelssons grynnorna söderom Norrströmmen
77. Mövikens södra strand
76. Mövikens SO strand

- 47. Nässelgrundet
- 66. Norrsundets N strand
- 64. Norrsundets W flada
- 63. Ominisholm
- 13. Området kring den norra viken mellan Stora och lilla Styrholmen
- 1. Onyttan
- 6. Paukut
- 23. Rakari
- 50. Röngrundet
- 17. Rutilot
- 2. Säskilot
- 62. Skär N om Stora Sådik
- 22. Skär SO om Kråkholmen
- 37. Skär W om Vähä-Petäs
- 61. Stora Sådik
- 12. Stora Styrholm SV stranden
- 4. Stora Tammenkant
- 67. Strand i N Norrfladan
- 81. Stranden mittemot föregående område
- 68. Sundet mellan Hemsundsviken och Hemfladan
- 51. Svarholm
- 29. Svedjegrundet
- 31. Tallgrundet
- 20. Tan?ankari
- 52. Toras
- 53. Toras
- 9. V?holmen
- 15. Vähä Kuusinen
- 38. Vähä-Petäs
- 45. Vandrock
- 72. Varvsviken
- 34. Västra Petisholmen
- 35. Vessor
- 25. Voit
- 73. Ärnholms S strand

Område B

- 8. Apagunden
- 6. Arkipelagen
- 23. Bårnholm
- 28. Björkolm och Dyvikholm
- 15. Ekholm
- 20. Enalls grund
- 42. Getnåsholmen
- 43. Haverö
- 44. Haverös NNO strand
- 33. Holme NO om Småholmen
- 26. Holme W om Lotholm
- 24. Järngrundet
- 38. Jussholmen
- 9. Kaiplot
- 37. Kaskis
- 1. Killingholm
- 14. Kiningholm
- 29. Klack NW om Delholm
- 45. Klackar på O sidan om Haverö
- 2. Klackar S om Killingholm
- 46. Klintholmen
- 46. Klintudden
- 4. Kobbe NO om Killingholm
- 39. Kortholmen

- 25. Lilla Järngrundet
- 19. Lilla Lånholm och holme NW, skär NW om Lilla Lånholm
- 27. Lillandets N strand i Maltholmsfjärden
- 5. Lustholm
- 48. Maltholm
- 49. Maltholmsgrynnan
- 21. Måsgrund
- 40. Matinkari
- 35. Mörholm
- 41. Orisgrunden
- 12. Pantholm
- 17. Pilkan mellan Kældö och Delholm
- 3. Prästgårdsfjärden, litet fågelskär
- 50. Prostvik Jungfruvik
- 34. Sågvik NW
- 13. Sillholm
- 22. Skär S om Hallongrund
- 32. Småholmen
- 10. Svartholm
- 11. Svartö
- 16. Tottan
- 31. Utterholm SW udde
- 7. Vallmo
- 36. Yxholmen
- 30. Ådholm
- 18. Östra stranden av Kældö

Område C

- 77. Abborrskär
- 151. Algrund
- 103. Alören
- 152. Anisor N stranden
- 131. Anisor O
- 132. Anisor, Langskär- Torparäng
- 73. B?grund
- 11. Bäckfjärdens N strand
- 53. Bärgrund O om Påkmo
- 64. Båtskärs kobben
- 115. Bergholm
- 21. Bergholm
- 110. Björkholm
- 15. Blåbärholm
- 45. Bodarna N
- 81. Bottenskärs kobben
- 145. Brännskär
- 29. Bredviksgrunden
- 24. Budholm
- 160. Fågelskär O om Gräggholm
- 33. Furuholm
- 159. Gräggholm
- 140. Grågrund, Västra Stångholm med holmar norr om Moiskgrunden
- 102. Grisslekobben
- 120. Grötholm
- 108. Grunden
- 91. Gunnenkobb
- 16. Haget
- 84. Hallongrund
- 23. Halsholm
- 18. Hanlot
- 129. Hässleholm
- 70. Högharun

- 149. Högholm
- 13. Högsar W stranden
- 148. Högsar, Hassellund
- 142. Holme i Sandlaxströmmen (utan namn)
- 87. Holme SO om Koisar (utan namn), V om Svartholm (un.?), Tallholm, Borgarlot
- 124. Hummelgrund
- 60. Hummelholm
- 59. Hummelholm, Kallängsgrunden
- 137. Isaksgrundet
- 106. Kalskär
- 43. Kalvholm
- 146. Kamskall S stranden
- 147. Kamskall W
- 25. Klack W om Halsholm
- 57. Käringmössan
- 52. Käringsskär
- 37. Kasan
- 123. Kirjais N strand
- 107. Kirjais sundet
- 141. Klackar O om Redamo
- 116. Kläppen
- 161. Klippa NW om Lillholmen
- 78. Knivskär
- 80. Kobbar mellan Bottenskärs kobben och Viharu
- 157. Kobbar mellan Lillholm och Enholm
- 2. Kobbar N om Högsar
- 75. Kobbe NW om Bogrund
- 153. Kobbe S om Ekholm (NO om Anisor)
- 65. Kobbe söderom Båtskärskobben
- 105. Kobbe SW om Skjutarkobben
- 86. Koisar
- 7. Korsnäs Näspäran
- 9. Korsnäs viken, södra stranden
- 85. Kumlena
- 155. Laggarviken
- 98. Långgrund
- 134. Långholm
- 150. Långholm
- 40. Långvarvet
- 119. Lilla Bornholm
- 138. Lilla Moisk
- 130. Lillandet O om Hässleholm
- 164. Lillandet, Anisorfjärden NO
- 158. Lillholm
- 22. Lössandarna
- 101. Lutgrund
- 76. Maggasgrundet
- 154. Maggholm
- 26. Måsgrundet
- 128. Matgrund
- 10. Mattnäs holmen
- 67. Mellan Båtskär
- 48. Mellan Tällholm
- 100. Mellanören
- 133. Mettasgrundet
- 139. Moisk/Svartudden
- 126. Mörholm
- 62. Mossaholm
- 42. Mossaholm
- 63. Mossaholms grunden
- 125. Näsholm

6. Norra stranden
47. Norra Tällholm
4. Norrvikens lövskog på S sidan juni ?
3. Norrvikens O del, sydstranden
113. Notgrund
90. Notholms fladan
93. Ormkils päran
28. Oxgrund
50. Påkmo
14. Petsor
121. Piparby viken
17. Rågholm
19. Rågrund
163. Revet
82. Rosenskår
5. Rutipäran
12. Selgrundet
41. Skär N om Kasan är bebyggda.
117. Skär N om Kläppen
54. Skär NW om Bärgrund
135. Skär NW om Mettasgrundet och SW om Anisor
127. Skär NW om Mörholm
56. Skär S om Bärgrund?
51. Skär S om Käringskår
38. Skär S om Kasan
118. Skär SV om Lilla Bornholm
114. Skär SW om Bergholm
1. Skär W om Ängholm
55. Skär W om Bärgrund
68. Skär W om Östra Båtskår
72. Skär W om Tvågrund
104. Skjutarkobben
94. Skötgrunden
97. Skurukobb
111. Småholm
79. Smultrongrundet
31. Snäckö / Storpäran
27. Snäckö, område N om Björndia
99. Söderören
49. Södra Tällholm
112. Sommarö SO, Östervik
92. Stenrevet
96. Stora Tallholm, Kåldinge harun
143. Storkvivas
88. Strömsrevet
46. Sundet mellan Bergö och Lånholm
95. Svartkläpparna
162. Tallholm
58. Tällholms grunden
20. Tavestholm
61. Tjuvgapsskår
71. Tvågrund
83. Tyvholmen
39. Utholm
34. Västerpäran S
66. Västra Båtskår
32. Viberholm
74. Viharu
144. Vik mellan Ängholm och Brännskår
156. Vik mellan Ekholm och Lillandet
122. Viken N om Klobbfjärden

- 8. Ytternäs päran i Korsnäs viken
- 89. Ytterstholm Krakaudden
- 30. Ängesnäs
- 136. Ängholms strand
- 35. Ängsö
- 36. Ängsö NW, lundartat område rakt söderom Viberholm
- 44. Ängsö SO
- 109. Österholm
- 69. Östra Båtskär

Beskrivningar över områdena

Område A

1. Onyttan

Högt kalt skär med typisk klippvegetation och en liten sommarvilla på NV udden. Skäret är fågelrikt: gråtrut ca 45 par, havstrut 1 par, ejder ca 20 par, tobisgrissla 8 par.

Anmärkningar och förslag till åtgärder: Fågelskär som fredas till de delar som inte redan nu är bebyggda.

2. Säsilot (14.7)

Låg klippholme med tallmo och ställvis kala klippor med tallar i skrevorna. Vassen växer tätt mellan de två holmarna. Vid stranden är vegetationen frodigare, med täta al och björkbestånd. Strandvattnen kan ha betydelse för sjöfågelungar, speciellt i skyddade vikar.

Förslag till åtgärder: -

3. Lilla Tammenkant (14.7)

Klippholme med tallar och karg vegetation, främst kruståtel.

Förslag till åtgärder: -

4. Stora Tammenkant (14.7)

Klippholme bevuxen av tallmo. Delvis bebyggd, nytt hus i S.

Förslag till åtgärder: -

5. Liten holme W om Stora Tammenkant (14.7)

Tallmoholme med jämgamla träd. En bro eller någon annan stålkonstruktion förvaras på holmen. W sidans udde är en öppen klippa och kan lämpa sig för måsfåglar.

Förslag till åtgärder: -

6. Paukut (14.7)

Skogsholme med omväxlande natur, främst hällmark med tallar. I de låglänta området växer frodig vegetation. I stranden växer alar och lite enar, hägg och i undervegetationen bl.a. smultron, stenbär och liljekonvalj. Lite längre in växer ganska stora hasselbuskar, men med likadan undervegetation som ovan. I skogskärret växer främst skogsbräken *Dryopteris carthusiana*, lite strandlysing *Lysimachia vulgaris*. I det fuktiga området finns en miljon myggor, vilket antagligen gör det till en oas för insektätande fåglar. En vattensamling finns

intill skogskärret, det är helt bevuxet av *Carex vesicaria*. Nära intill växte älgräs av 1,5 m höjd.

Artlista: *Alnus glutinosa*, *Juniperus communis*, *Prunus padus*, *Vaccinium myrtillus*, *Convallaria majalis*, *Fragaria vesca*, *Rubus idaeus*, *Rubus saxatilis*, *Deschampsia cespitosa*, *Corylus avellana*.

Artlista för skogskärret: *Dryopteris carthusiana*, *Filipendula ulmaria*, *Lysimachia vulgaris*, *Viola sp.*, *Carex vesicaria*

Förslag till åtgärder: Holmen är speciell och vegetationen mångsidig. Skogskärret är antagligen värdefullt för tättingar. Spara skogskärret och de fuktiga områdena utan förändringar. Låt hasselbestånden växa.

7. Lilla Paukutgrundet (14.7)

Karg klippholme med lite tallar.

Förslag till åtgärder: -

8. Holme NO om Paukut (14.7)

Holme med släta strandklippor och tallmo på mitten. En fyrbåk finns på holmen.

Förslag till åtgärder: -

9. V?holmen (14.7)

Klippholme med gles tallskog.

Förslag till åtgärder: -

10. Hopilot

Bergig holme med hällmarkstallskog.

Anmärkningar och förslag till åtgärder: -.

11. liten holme strax NV om Hopilot.

Liten holme med några tallar. På holmen häckar ett par silltrut, som är en hotad art. För övrigt ordinär fågelfauna.

Anmärkningar och förslag till åtgärder: Häckplats för silltrut och därigenom värd att freda. Strandvattnen har betydelse för ungvullar.

12. Stora Styrholm SV stranden

Område som visar tecken på tidigare stark kulturpåverkan, bl.a. finns här träd som hamlats för flera årtionden sedan. Holmen har tidigare varit bebodd (30-talet eller tidigare?). I området finns rikligt med ekar av vilka en del är stora. Sannolikt har området tidigare varit öppen betesmark med inslag av ek. Eklunds (1958) artlista har arter som är starkt

kulturberoende (t.ex. *Bromus mollis*, *Nardus stricta*, *Pimpinella saxifraga*, *Prunella vulgaris*) och som nu sannolikt är försvunna. Området växer nu igen och omvandlas till en rätt betydande allund med skuggtåliga växter i undervegetationen såsom *Platanthera chlorantha*, *Lathyrus vernus*, *Milium effusum* och *Paris quadrifolia*. Området är med säkerhet fågelrikt, men besöktes nu för sent på året (6.7.1998) för att verifiera detta.

Anmärkningar och förslag till åtgärder: Artrikt lundområde med ett stort ekbestånd som bör fredas enligt naturskyddslagen.

13. Området kring den norra viken mellan Stora och lilla Styrholmen

Orörd vik som är omgiven av branta klippor och stup; vid den östra stranden finns flackare hållar. Hällmarkstallskog. Klassiskt vildmarksartad skärgårdsnatur, som med sina branta stup och gamla tallar ger betraktaren ett storartat intryck.

Anmärkningar och förslag till åtgärder: Området är landskapsmässigt mycket värdefullt och lämnas obebyggt.

14. Marilot

Bergig holme med hällmarkstallskog. Vid SV stranden finns en liten strandäng på vilken en grågåskull sågs. Vegetationen på strandängen domineras av vass, *Valeriana salina*, *Danthonia procumbens*, *Juncus gerardii* osv. Mellan Lilla Styrholmen och Marilot finns ett grundområde med småskär som är av betydelse både som häckningsplats för fågel och som skyddsplats för ungpullar. Här observerades fiskmå, ejder (kullar), havstrut, gräsand och svärta. Området besöktes alltför sent på året för att upptäcka vilka arter som häckar på skären.

Anmärkningar och förslag till åtgärder: Holmens strandäng är skyddsvärd liksom även området i närheten av småskären och klipporna.

15. Vähä Kuusinen

Lundområde i bergssluttning. Mycket gamla aspar samt hassel i runnor. I undervegetationen ses *Lathyrus vernus*, *Milium effusum*, *Paris quadrifolia*, *Adoxa moschatellina*, *Anemone nemorosa* och *Hepatica nobilis*.

Anmärkningar och förslag till åtgärder: Värdefullt lundområde med gammal lövskog och hassel i runnor som helst lämnas i naturtillstånd.

16. Kolkkan (14.7)

Blandskogsholme på vilken tallen dominerar. I undervegetationen växer kråkris, blåbär och gräs (kruståtel).

Förslag till åtgärder: -

17. Rutilot (14.7)

Holme med tallmo med ung skog. I undervegetationen växer kruståtel och lingon. En kort sandstrand. På den växer älggräs, kvanne, strandlysing, rörfilen *Phalaris arundinacea*.

Förslag till åtgärder: -

18. Högrundet (14.7)

Låg holme med en lite högre klippa i O. I mitten växer alar och rönn, skogsbräken *Dryopteris carthusiana*, kärrviol *Viola palustris* och enar. I stranden växer älggräs, strandråg och kråkris. Det finns mycket enris och därmed är skäret lämpligt för ejder. På udden eller klacken utanför häckar 1 gråtrut, 1 fiskmås och strandskata.

Förslag till åtgärder: -

19. Aspgrundet (14.7)

Det O skäret har en liten stuga högst upp på skäret. Skären förenas av en smal remsa av strandvegetation.

Förslag till åtgärder: -

20. Tan?ankari (14.7)

Holme med torr tallmo, främst kråkris. Vid stranden finns stenblock.

Förslag till åtgärder: -

21. Kargrundet (14.7)

Klippholme med tallmo.

Förslag till åtgärder: -

22. Skär SO om Kråkholmen (14.7)

Klippholme med tallar.

Förslag till åtgärder: -

23. Rakari (14.7)

Holme med bar klippa och glest växande tallar.

Förslag till åtgärder: -

24. Kråkholm (14.7)

Holme med frisk moskog bestående av gran och tall. Stränderna kantas av alar. På O sidan finns en högvuxen äng med älggräs, hundfloka och kavle. Vid stranden betade 5 kvigor och en ko (de var ganska närgångna). I det betade området växer tall, mycket enar, bl.a. *Rosa* sp.

prästkraige *Leucanthemum vulgare*, rölleka *Achillea millefolium*, gul fetknopp *Sedum acre*, gåsört *Potentilla anserina*. Undersökningen blev halvfärdig p.g.a. korna.

Förslag till åtgärder: Fortsatt bete håller området öppet och artrikt.

25. Voit

Bebyggd stor skogsholme med karg tallmo.

Förslag till åtgärder: -

26. Innamo W, N (14.7)

W: Klippa med tallar i både SW och NW. Resten av W sidan är bebyggd.

N: Tallmo, i NO även inslag av björk. Skogen har antagligen gallrats.

Förslag till åtgärder: -

27. Koirankari och skär SO om det (14.7)

Små klippolmar med tallar. Strandvattnen kan ha betydelse för sjöfågel.

Förslag till åtgärder: Bebygg helst inte holmarna.

28. Hepokari (14.7)

Klippholme med tallar.

Förslag till åtgärder: -

29. Svedjegrundet (14.7)

Låg holme med tallar och mycket alar. Enriset växer tätt. Bland strandstenarna växer rörflen *Phalaris arundinacea* och lite vass och strandråg. Holmen är lämpligt för både ejder och svärta.

Förslag till åtgärder: Fågeholme som helst ska lämnas obebyggd.

30. Håggrundet (14.7)

Klippholme med gamla furor, alar och lite rönn. Enbuskarna växer tätt. På klippan i W växer främst kruståtel, lite besksöta *Solanum dulcamara* och mattor av gul fetknopp *Sedum acre*. Holmen lämpar sig för ejder och svärta.

Förslag till åtgärder: Fågelholme som helst ska lämnas obebyggd.

31. Tallgrundet (14.7)

Liten holme med tallmo. På W stranden växer älggräs och vass.

Förslag till åtgärder: -

32. Haplot (14.7)

Blandskog av tall och främst gran. Lövpartiet som enligt kartan finns I N, observerades inte. Granskogen är tät och av typ frisk moskog. På W sidan växte lite alar i stranden. Noggrannare undersökningar hindrades av 4 tjurkalvar. En liten sandstrand finns i SO.

Förslag till åtgärder: -

33. Innamo, Sandlaxpäran (14.7)

Sandstrand, som är ganska långgrund. Sandstrandens vegetation består av gräs och många växter t.ex strandråg, rörflen, kråkvicker, åkerspärjel och vass. Ovanom stranden finns alsnår och på den O sidan jämn gamla tallar och karg växtlighet.

På den W sidan av viken finns ett båthus omringat av frodig vegetation. Där växer tall, gran, björk, al och rönn och förvildade trädgårdsväxter såsom apel, akleja och kaprifol. Även backklöver *Trifolium montanum* och nattviol *Platanthera* sp. hittades.

Artlista: *Leymus arenaria*, *Phalaris arundinacea*, *Vicia cracca*, *Calamagrostis* sp., *Cirsium arvense*, *Epilobium angustifolium*, *Tanacetum vulgare*, *Spergula arvensis*, *Phragmites australis*.

Förslag till åtgärder: -

34. Västra Petisholmen (14.7)

I mitten av holmen växer tallmo och en klippa med tallar finns på den O sidan.

Förslag till åtgärder: -

35. Vessor (14.7)

Holme bestående av hällmark med tallar. Marken är täckt av mossa, kråkris och kruståtel. På den östra stranden växer rörflen *Phalaris arundinacea* och strandråg *Leymus arenaria*. I S finns en grusstrand med alar.

Förslag till åtgärder: -

36. Holme W om Kummelgrundet (14.7)

Skogsholme med frisk tallmo.

Förslag till åtgärder: -

37. Skär W om Vähä-Petäs (14.7)

Tallmo och en klippudde i O. Där växer typisk strandvegetation bestående av kvanne *Angelica sylvestris*, krusskräppa *Rumex crispus*, strandvänderot *Valeriana officinalis*,

strandveronika *Veronica longifolia*, gul fetknopp *Sedum acre* mfl. Udden är troligtvis en häckningsplats för sjöfågel.

Förslag till åtgärder: Udden är antagligen av värde för sjöfåglar och skäret bör helst inte bebyggas.

38. Vähä-Petäs (14.7)

Holme bestående av tallmo. Bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

39. Kaskisgrundet S (14.7)

Skär med några tallar och alar.

Förslag till åtgärder: -

40. Kaskisgrundet (14.7)

Klippholme med tallar och lite tallmo. En grusstrand finns i N, där alarna dött av vågsvallet. Flera sjömärken finns på W sidan.

Förslag till åtgärder: -

41. Grangrunden (22.7)

Holme längst i N: Skogsholme med tallmo och lite kal klippa. De övriga holmarna är mindre. På dem växer glesa tallbestånd. Vegetationen är karg och består främst av gräs. Stränderna är eroderade av vågsvallet.

Förslag till åtgärder: -

42. Lövskär (13.7)

Holmen är främst tallbevuxen, ställvis växer björkar, rönnar och alar. Enriset är ganska lågt och ställvis glest. Marken är helt täckt av gräs (främst *Festuca rubra*) och lite kråkris. Troligen tidigare betad holme. Stranden består av sand och klippa. Sanden på norra sidan är ganska rensopolad pga den stora farleden. I sanden växer strandkrypa *Glaux maritima*, rörflen *Phalaris arundinacea*, lite strandråg *Leymus arenaria*, kvickrot *Elymus repens*. Antalet kärlväxtarter uppgår till ca 90. Skäret lämpar sig väl som häckningsplats för ejder.

Förslag till åtgärder:

43. Kölkan (13.7)

Hög klippholme med tallar i skrevorna och lite tallskog. Stränderna är branta. Klack W om är gräsbevuxen och lämpar sig för måsfåglar.

Förslag till åtgärder: -

44. Kobbar N om Vandrock (13.7)

Trädlösa och sannolikt sjöfågelfattiga kobbar.

Förslag till åtgärder: -

45. Vandrock (5.6, 13.7)

En mycket omväxlande stor skogsholme, med en värdefull betad vidsträckt strandäng. Strandängen i SO delen av holmen är stor och artrik, på den hittades bl.a. det numera ganska ovanliga darrgräset. Den betas av nöt (möjligen häst?), vilket är en förutsättning för artrikedomen. Utanför den långgrunda stranden finns en liten arkipelag bestående av små klippor och skär. Denna är mycket värdefull för sjöfågel, som använder området som häckplats, skydd och proviantering. Den grunda skyddade viken har speciellt värde för sjöfågelkullar. De låga strandängarna utgör utmärkta matplatser för vardare och andfåglar. I O finns tallmo och hällmark. Vid stranden växer al, grässtjärnblomma *Stellaria graminea* och rörsvingel *Festuca rubra*. Högre upp växer blåbär och lingon.

På N sidan finns ett alkärr, i vilket det växer igelknopp och starr (troligtvis *Carex vesicaria*) och strandlysing. Koltrast observerades. Runt kärret finns granskog med inslag av tall och björk. I undervegetationen ekbär, mossa, blåbär och lingon, skogsstjärna. Skogen höll på att gallras under besöket.

I NW består holmen av branta kala klippor, på vilka det växer tallar och martallar.

Exempel på kärlväxarter: (Eklund (1958), Heiman, Anton, von Numers): *Triglochin maritima*, *Triglochin palustris*, *Anthoxanthum odoratum*, *Avena pubescens*, *Danthonia decumbens*, *Briza media*, *Festuca ovina*, *Bromus mollis*, *Nardus stricta*, *Schoenoplectus tabernaemontani*, *Eleocharis parvula*, *Eleocharis uniglumis*, *Carex spicata*, *Carex ovalis*, *Carex canescens*, *Carex stellulata*, *Carex nigra*, *Carex pallescens*, *Carex panicea*, *Luzula campestris*, *Luzula multiflora*, *Luzula pallescens*, *Majanthemum bifolium*, *Populus tremula*, *Salix cinerea*, *Salix phylicifolia*, *Betula pendula*, *Betula pubescens*, *Alnus glutinosa*, *Quercus robur*, *Urtica dioica*, *Rumex longifolius*, *Rumex acetosa*, *Rumex acetosella*, *Polygonum aviculare*, *Chenopodium album*, *Stellaria graminea*, *Cerastium fontanum ssp vulgare*, *Cerastium semidecandrum*, *Sagina procumbens*, *Spergularia salina*, *Scleranthus annuus*, *Dianthus deltoides*, *Anemone nemorosa*, *Ranunculus flammula*, *Ranunculus auricomus*, *Ranunculus acris*, *Ranunculus baudotii subsp marinus*, *Cardamine hirsuta*, *Capsella bursa-pastoris*, *Erophila verna*, *Arabidopsis thaliana*, *Erysimum cheiranthoides*, *Sedum telephium ssp maximum*, *Sedum telephium ssp ruprechtii*, *Sedum acre*, *Ribes alpinum*, *Sorbus aucuparia*, *Rubus idaeus*, *Rubus saxatilis*, *Fragaria vesca*, *Potentilla palustris*, *Potentilla argentea ssp argentea*, *Potentilla erecta*, *Potentilla anserina ssp anserina*, *Geum rivale*, *Filipendula ulmaria*, *Rosa virens*, *Trifolium repens*, *Trifolium pratense*, *Trifolium medium*, *Lotus corniculatus*, *Vicia tetrasperma*, *Vicia cracca*, *Lathyrus pratensis*, *Linum catharticum*, *Hypericum maculatum*, *Viola palustris*, *Viola canina*, *Viola tricolor*, *Lythrum salicaria*, *Epilobium palustre*, *Epilobium angustifolium*, *Hippuris vulgaris*, *Anthriscus sylvestris*, *Carum carvi*, *Pimpinella saxifraga*, *Pimpinella saxifraga f dissecta*, *Angelica sylvestris*, *Empetrum nigrum (coll)*, *Vaccinium vitis-idaea*, *Vaccinium myrtillus*, *Calluna vulgaris*, *Lysimachia vulgaris*, *Trientalis europaea*, *Glaux maritima*, *Centaurium littorale*, *Centaurium pulchellum*, *Myosotis arvensis*, *Myosotis ramosissima*, *Myosotis stricta*, *Scutellaria galericulata*, *Prunella vulgaris*, *Galeopsis bifida*, *Mentha arvensis*, *Solanum dulcamara*, *Veronica serpyllifolia*, *Veronica arvensis*, *Veronica scutellata*, *Veronica chamaedrys*, *Veronica officinalis*, *Rhinanthus minor*, *Plantago major ssp major*, *Plantago major ssp intermedia*, *Plantago lanceolata*, *Plantago maritima*, *Galium uliginosum*, *Galium palustre*, *Galium boreale*, *Galium verum*, *Valeriana salina*, *Campanula rotundifolia*, *Campanula persicifolia*, *Erigeron acer*, *Antennaria dioica*, *Gnaphalium sylvaticum*, *Achillea ptarmica*,

Achillea millefolium, Matricaria perforata, Chamomilla suaveolens, Leucanthemum vulgare, Senecio sylvaticus, Cirsium vulgare, Cirsium palustre, Centaurea jacea, Leontodon autumnalis, Sonchus arvensis, Hieracium pilosella, Hieracia vulgatiformia, Hieracium umbellatum.

Förslag till åtgärder: Mycket värdefull betesmark och artrik, regionalt värdefull strandäng som inte kräver speciella skyddsåtgärder ifall markbruket fortsätter på nuvarande sätt och strandbetet får fortsätta. Arkipelagen söder om Vandrock är mycket värdefull för sjöfågelkullar och skären samt vattnet ska fredas under häckningstid.

46. Kinlot? O om Vandrock (13.7)

Tallbevuxen holme med inslag av björk i S. Undervegetationen består av svinlingonmattor, lingon och renlav, lite blåbär och mossor. Kruståteln växer på nästan hela skäret. Stranden består av bar klippa i både N och O, däremot är den södra stranden sandig. På sanden växer renfana *Tanacetum vulgare*, fackelblomster *Lythrum salicaria*, strandglim *Silene uniflora*, lite vass, och rörflen *Phalaris arundinacea*. Grunden söderom kan ha betydelse för sjöfågelkullar.

Förslag till åtgärder: -

47. Nässelgrundet (13.7)

Tallbeklädd holme med en grupp björkar växer på södra sidan. Vid stranden växer några alar. Vegetationen är artfattig, den täcks av gräs och ängskovall. Ställvis växer blåbärsris och enar. Stranden består av delvis klippa och delvis stenar. Ejdern häckar troligtvis på holmen.

Förslag till åtgärder: Bebygg inte holmen, för vattnet norr om är värdefullt för fågelkullar.

48. Lilla Nässelgrundet (13.7)

Klippholme med torr tallmo. Kobben norr om består av kal klippa. Viken norr om är grund och stenig och lämpar sig väl för sjöfåglars proviantering.

Förslag till åtgärder: Lämna holmen obebyggd, så att området bevaras lugnt för fågelkullar.

49. Holme i Vandrock sund, ?ngrunden (13.7)

Små skogsholmar med tall och al. I sundet växer vass.

Förslag till åtgärder: -

50. Röngrundet i Storströmmen (17.7)

Klippholme med tallmo och torrt gräs. Två fiskmåsar satt på strandklippan. Holmen lämpar sig sannolikt för ejder.

Förslag till åtgärder: -

51. Svartholm (17.7)

En blandskogsholme (tall, björk, gran) med torr vegetation. Jorden är sandig, på vilken det växer mossa och gräs. I strandkanten växer al, strandråg och rörflen. Stranden består av klippa och ställvis sand. Fåglarna trivs på holmen. Följande fåglar observerades: gråtrutsunge, fiskmå, skrake och svärta, drillsnäppa. Holmarna söderom är små och skogsbeklädda.

Förslag till åtgärder: Bebygg helst inte holmen och de små holmarna.

52. Holme i Toras viken

Hög bergholme med tall, undervegetationen domineras av kråkris.

Förslag till åtgärder: -

53. Toras viken

Delvis bebyggda stränder. Skogen på den östra sidan har huggits. På den västra sidan växer blandskog.

Förslag till åtgärder: -

54. Kummelgrundet S om Hummelholm (5.6)

Liten fågelholme, som är för liten för att bebyggas.

Förslag till åtgärder: -

55. Gladagrundet (5.6)

Vassomsluten liten holme med torr tallmo.

Förslag till åtgärder: -

56. Tunngrundet, Jungfrun, Kråkan, ?grundet

Små kobbar. På Jungfrun och Kråkan växer några furor. Jungfruns udde är värdefull för fågel.

Förslag till åtgärder: -

57. Kaslot, Östergrundet, Korvet, Kummelholm (5.6)

Bebyggda holmar, torr tallmo, ställvis gamla kalhyggen.

Förslag till åtgärder: -

58. Kaslot grundet W (5.6)

En låg holme med en ör och en klippa. Växtligheten består till största delen av torr tallmo och svinlingon. På ören häckar ejder, silvertärna, strandskata och havstrut. Stranden består av sten, grus och sand. Holmen har betydelse för fåglarna, både för häckning och proviantering i strandvattnen.

Förslag till åtgärder: Holmen lämnas obebyggd.

60. Grund mellan Sådikarna (13.7)

Helt gräsbevuxet grund som kan utgöra häckplats för t.ex. måsfåglar.

Förslag till åtgärder: -

61. Stora Sådik (13.7)

En blandskogsholme som främst består av tallmo. Rätt artfattig, Eklund uppger ca 130 arter. Undervegetationen är dominerad av gräs, mossa och lite örnbräken. Lite björkskog finns i NW delen. Hör till Natura-2000.

Observerade fåglar: bofink, lövsångare, talgmes, tofsmes, blåmes.

Förslag till åtgärder: -

62. Holme N om Stora Sådik (13.7)

Holmen består mest av klippa och grusvallar som förenar några klippor. Holmen är tallbevuxen. På gruset växer strandväxter, tex kvanne. På skäret häckar antagligen ejder och på klackarna fiskmås. MvN besökte holmen den 24.6.98 då där häckade silvertärna 9 par, strandskata och vigg samt rikligt med ejder. Vid det senare besöket i juli sågs inga spår av ovannämnda arter. Hör till Natura-2000.

Förslag till åtgärder: Maritimt beläget fågelrikt skär, som bör skyddas.

63. Ominaisholm

Hög karg och bergig holme med ren tallskog. Artfattig i relation till storleken (ca 85 kärleväxtarter). Stränderna består huvudsakligen av sten och grus. Häckplats för enstaka par av ejder. Taxerades inte kvantitativt. Landfågelfaunan ordinär med bl.a. bofink och lövsångare samt kungsfågel (trots avsaknad av granar!).

Anmärkningar och förslag till åtgärder: -

64. Norrsundets W flada (16.6)

Vassbevuxet sund som småbåtar kan köra igenom. Det växer en smal bård av strandvegetation mellan vassen och skogen. På västra sidans berg kommer det att byggas hus.

Förslag till åtgärder: -

65. Lundartat område i NW Norrsundet (16.6)

Litet frodigt område, som tidigare varit ett sund. Jorden är fuktig och undervegetationen högväxt. Där växer hägg *Prunus padus*, en hasselbuske och främst älggräs *Filipendula ulmaria*. Området finns mellan ett hus och ett blivande hus, en väg går igenom området. Stranden är helt vassbevuxen.

Förslag till åtgärder: -

Västerut mot åkern: Stora hasselbuskar växer på båda sidorna om vägen nära åkern. I området växer tandrot *Dentaria bulbifera* och mycket vitsippa.

Förslag till åtgärder: -

66. Norrsundets N strand (16.6)

Området är betecknat med lövskogsmärke på kartan. På området växer höga granar som nyss gallrats. En hasselbuske hittades, men undervegetationen var inte lundartad. Växtligheten bestod av gran, alar, ekbär, harsyra *Oxalis acetosella*, majbräken *Athyrium filix-femina*, rödblära *Silene dioica*, skogssallat *Mycelis muralis* mfl.

I övrigt var området av MT-typ. Vid stranden förekom ställvis en smal alremsa. Stranden var vassbevuxen. Skogen är ett ganska långt enhetligt obebyggt område, med mycket blåbärsris. Bärplockare kan utnyttja området utan att komma för nära någons gård.

Sandgrop: I gropen växer tall, björk och en. Närmare stranden är vegetationen frodig, bla skogssallat, vinbär, nässla. I alskogen sjöng rosenfink, koltrast och i vassen sävsparv.

Äng i dalen: Ängen var högväxt och där växte främst hundfloka och kavle. Rosenbuskar, al, hägg, apel och rönn växte i buskskiktet.

Alskog på södra sidan (16.6): I det låglänta området växer planterad dikad granskog. Nedanom granskogen växer en alskog med älggräs. Några ängsområden med främst hundfloka och 2 orkidéindivider fanns runt granskogen. Ovanom granskogen var stenarna slängda vid skogskanten. Där växte vitsippa och blåsippa. I ett stenröse växte en rönn och nässlor.

Förslag till åtgärder: -

67. Strand i N Norrfladan (16.6)

Blandskog som nyligen gallrats. Skogen är av MT-typ. Vid stranden växer lite vass och i skogskanten är växtligheten lite frodigare. Där växer gräs, hundfloka, skogsvinbär, skelört mm.

Förslag till åtgärder: -

68. Sundet mellan Hemsundsviken och Hemfladan

Sundet är vassbevuxet. I vassen häckar skäggdopping, sävsparv, rörsångare. Klacken NO om Koppaberget är bebott av tärnor.

Förslag till åtgärder: -

69. Hemsundsviken, södra stranden (27.5).

I alskogsområdet finns en allmän brygga. Bland alarna växer främst älggräs, men även skogsvinbär *Ribes spicatum subsp. spicatum*, *Sorbus hybrida*.

Fåglar som noterades: rödvingetrast, koltrast, mesar, trädgårdssångare, ärtsångare och en drillsnäppa.

I Hemsundsviken rastade ett trettiotal knipor.

Förslag till åtgärder: -

70. Hemsundsviken, södra stranden (27.5).

Det västra partiet klyvs av en väg till en sommarstuga. Alområdet är ganska stort. Älggräs och majbräken täcker marken.

Alskog: *Alnus glutinosa*, *Silene dioica*, *Trientalis europea*, *Fragaria vesca*, *Filipendula ulmaria*, *Valeriana sp.*, *Athyrium filix-femina*, *Geum urbanum*, *Lysimachia vulgare*, *Ranunculus sp.*

Förslag till åtgärder: -

71. Hemsundsviken, södra stranden (27.5).

Strandremsan är täckt av vass, skogen ovanför är frisk moskog med tall, gran och björk. En stor del av skogen är huggen för ca 10 år sedan, och numera växer där tall och björkbuskar. Mot stranden vätter en igenvuxen äng med högväxt gräsvegetation.

Förslag till åtgärder: -

72. Varvsviken (1.6)

En vassvik med blandskog. I vikbottnet är marken fuktig och vegetationen frodig och svärgenomtränglig. I vikbottnet växer klibbal med typiska arter, emedan strandvegetationen annanstans är av MT-typ. Nedanom ängen växer många ängsarter.

Artlista: *Phragmites australis*, *Plantago media*, *Valeriana sp.*, *Angelica archangelica*, *Filipendula ulmaria*, *Ribes sylvaticum*, *Rubus idaeus*, *Equisetum pratense*, *Alnus glutinosa*, *Prunus padus*, *Sorbus aucuparia*, *Dryopteris carthusiana*, *Lysimachia vulgaris*, *Urtica dioica*, *Anthriscus sylvestris*, *Rosa sp.*, *Lysimachia thyrsiflora*, *Anemone nemorosa*, *Viola palustris*, *Viola riviniana*, *Hierochloë odorata*, *Caltha palustris*, *Tussilago farfara*, *Taraxacum sp.*, *Salix sp.*, *Melica nutans*, *Trientalis europea*, *Picea abies*, *Fragaria vesca*, *Ranunculus acris*, *R. repens*, *Primula veris*, *Hypericum maculatum*, *Carex digitata*, *Alchemilla sp.*, *Geum rivale*, *Aegopodium podagraria*, *Melampyrum sp.*, *Vaccinium vitis-idaea*, *Oxalis acetosella*, *Pteridium aquilinum*.

Taltrast, lövsångare, trädgårdssångare, rörsångare, gulsparv.

Förslag till åtgärder: -

73. Ärnholms S strand (1.6)

En relativt stor och öppen strandäng. Bottnen består av sand, och därför växer tallen förvånansvärt långt ut på ängen. Skogskanten består av klibbal. Nämnvärda arter: *Ophioglossum vulgatum*, *Hierochloë odorata*.

Området ovanom stranden är en tallmo med inslag av lövträd och gran. I markskiktet växer blåbär och lingon.

Förslag till åtgärder: Strandängen är värdefull och ska få fortbestå.

74. Mickelssons grynnorna söderom Norrströmmen (9.6)

Fågelklippor och klackar nära den lilla farleden. Observerade fågelarter: 4 ejder, 1 vigg, 2 par häckande tärnor.

Förslag till åtgärder: -

75. Korssundet

Tät blandskog och vassbevuxen strand.

Förslag till åtgärder: -

76. Mövikens SO strand 2.6

Blandskogsområde med grusstrand och vass. Strandkanten är ganska brant Landsvägen går mycket nära intill. På norra sidan växer blandskog av MT-typ och lite västerut finns branta klippor.

Förslag till åtgärder: -

77. Mövikens södra strand

Regionalt värdefullt urskogsartat lundområde nedanom ett högt berg, i lunden växer mycket stora aspar, gamla granar och hasselrunnor. Vid tiden för vårt besök (förmiddag) sjöng småfåglarna dåligt och artlistan blev inte fullständig. Följande arter noterades dock: bofink, lövsångare, rödhake, trädgårdssångare, kungsfågel, grönsångare, talgoxe och gårdsmyg. Gårdsmygen är mycket sällsynt i skärgårdsförhållanden och förekommer endast i de allra frodigaste lundarna. Denna lund i brant sluttande läge är mycket rik på kärlväxter och här förekommer sällsynta växter såsom *Listera ovata* och *Viola mirabilis*. Eklund 1958 klassade lunden till den allra artrikaste typen.

Artlista sammanställd av Heiman, von Numers och Eklund (1958): *Woodsia ilvensis*, *Cystopteris fragilis*, *Dryopteris filix-mas*, *Dryopteris dilatata*, *Dryopteris carthusiana*, *Gymnocarpium dryopteris*, *Athyrium filix-femina*, *Pteridium aquilinum*, *Polypodium vulgare*, *Botrychium lunaria*, *Equisetum sylvaticum*, *Huperzia selago*, *Juniperus communis*, *Picea abies*, *Pinus silvestris*, *Potamogeton filiformis*, *Potamogeton perfoliatus*, *Triglochin maritima*, *Anthoxanthum odoratum*, *Milium effusum*, *Agrostis stolonifera*, *Agrostis capillaris*, *Agrostis canina*, *Calamagrostis stricta*, *Calamagrostis epigejos*, *Deschampsia caespitosa*, *Deschampsia flexuosa*, *Avena pubescens*, *Arrhenatherum elatius*, *Phragmites communis*, *Danthonia decumbens*, *Melica nutans*, ***Briza media***, *Poa pratensis*, *Poa nemoralis*, *Poa compressa*, *Festuca rubra*, ***Nardus stricta***, *Schoenoplectus tabernaemontani*, *Eleocharis parvula*, *Eleocharis unigumis*, *Carex canescens*, *Carex stellulata*, *Carex nigra*, *Carex digitata*, *Carex pilulifera*, *Carex pallescens*, *Carex panicea*, *Juncus gerardi*, *Luzula pilosa*, *Luzula campestris*, *Luzula multiflora*, *Allium schoenoprasum*, *Maianthemum bifolium*, *Polygonatum officinale*, *Polygonatum multiflorum*, *Convallaria majalis*, *Paris quadrifolia*

Dactylorhiza maculata ssp maculata, Plantanthera bifolia, Listera ovata, Listera cordata, Populus tremula, Salix aurita, Corylus avellana, Betula pendula, Betula pubescens, Rumex acetosa, Rumex acetosella, Bistorta viviparum, Stellaria graminea, Cerastium fontanum ssp vulgare, Sagina procumbens, Moehringia trinervia, Arenaria serpyllifolia, Spargula morisonii, Spargularia salina, Silene dioica, Caltha palustris, Actaea spicata, Hepatica nobilis, Anemone nemorosa, Ranunculus flammula, Ranunculus auricomus, Ranunculus acris, Ranunculus repens, Ranunculus polyanthemos, Erophila verna, Arabidopsis thaliana, Sedum telephium ssp maximum, Sedum telephium ssp ruprechtii, Sedum acre, Ribes nigrum, Ribes alpinum, Sorbus aucuparia, Rubus idaeus, Rubus saxatilis, Fragaria vesca, Potentilla palustris, Potentilla argentea ssp argentea, Potentilla crantzii, Potentilla erecta, Potentilla anserina ssp anserina, Geum rivale, Filipendula ulmaria, Filipendula vulgare, Rosa glauca, Rosa canina, Prunus padus, Trifolium repens, Trifolium pratense, Lotus corniculatus, Vicia tetrasperma, Vicia sylvatica, Vicia cracca, Vicia sepium, Lathyrus pratensis, Lathyrus vernus, Geranium robertianum, Oxalis acetosella, Linum catharticum, Hypericum maculatum, Viola pseudoepipsila, Viola mirabilis, Viola riviniana, Viola canina, Viola canina X riviniana, Lythrum salicaria, Epilobium collinum, Epilobium angustifolium, Hippuris vulgaris, Anthriscus sylvestris, Pimpinella saxifraga, Aegopodium podagraria, Angelica sylvestris, Empetrum nigrum (coll), Vaccinium vitis-idaea, Vaccinium uliginosum, Vaccinium myrtillus, Calluna vulgaris, Primula veris, Lysimachia vulgaris, Trientalis europaea, Glaux maritima, Myosotis ramosissima, Myosotis stricta, Prunella vulgaris, Galeopsis bifida, Mentha arvensis, Veronica arvensis, Veronica chamaedrys, Veronica officinalis, Melampyrum pratense, Melampyrum silvaticum, Plantago lanceolata, Plantago maritima, Galium uliginosum, Galium palustre, Galium boreale, Galium verum, Lonicera xylosteum, Valeriana officinalis, Campanula persicifolia, Achillea ptarmica, Achillea millefolium, Leucanthemum vulgare, Cirsium vulgare, Centaurea jacea, Leontodon autumnalis, Hieracium pilosella, Hieracia silvaticiformia, Hieracia vulgatiformia.

Förslag till åtgärder: Mycket artrikt lundområde av typen lund nedanom berg, med stora aspar och hasselrunnor. Ett regionalt mycket värdefullt lundområde som bör få lagstadgat skydd.

78. Bredvikens norra strand (28.5)

Området bildar en helhet av blandskog främst bestående av tall med blåbärsris. Flera av tallarna är mycket gamla, och en del av dem har dött stående. Omkullfallna träd har låtits stå kvar, vilket ger området en speciell särprägel av urskog. I området växer pelarenar och ställvis vacker björkskog. Den yttersta strandkanten är vassbevuxen, men innanför den finns en strandäng med typiska strandängsarter, t.ex. ormtunga *Ophioglossum vulgatum*. Innanför skogen (nr 1) finns ett litet alkärr, med *Carex* sp.

Förslag till åtgärder: Området bildar en vacker helhet. De flera hundra år gamla tallarna borde sparas, de är potentiella häckningsträd för rovfåglar. Strandängen hör till de omnämnda skyddsvärda naturtyperna.

79. Låg holme söderom Potten (28.5)

Holmen har en relativt fin strand med kortvuxen växtlighet. På ängen växer mycket ormtunga, gulkämpar och saltarv. Udden består delvis av sand. I centrum av udden växer tallar och klibbal. Mellan udden och Storlandet finns en strandäng med vass. På strandstenarna observerades ett par silltrut, som dock inte verkade att häcka.

Artlista: *Plantago maritima, Tanacetum vulgare, Honkenya peploides, Ophioglossum vulgatum, Viola sp., Potentilla anserina, Lythrum salicaria, Allium schoenoprasum,*

Lysimachia vulgare, *Calluna vulgaris*, *Lotus corniculatus*, *Sedum acre*, *Filipendula ulmaria*, *Valeriana sp.*, *Angelica archangelica*.

Förslag till åtgärder: Bör ej bebyggas, eftersom området är litet och strandängen hör till skyddsvärda naturtyper.

80. Bredvikens NW strand (2.6)

Ett artrikt område med en fin hassellund. Det inventerade området sträcker sig från stranden på norra sidan av landsvägen runt åkern. I slutningen finns en hassellund, västerut en liten äng på ett berg, NW om åkern ett litet alkärr och på östra sidan om åkern ett berg. I lunden är hasseln gammal och högväxt, en del individer är ca 7 m höga och ca 15 cm i diameter vid brösthöjd. Vegetationen är frodig och tät. Hassellunden skuggas av stora granar och tallar. Nämnvärda arter är vårärt, gullviva, blåsippa. I området observerades rikligt med fågelarter och individtätheten var hög. Ett övergivet gryt hittades i slutningen. Stranden består av vass och klippa.

1. Växtartlista nära stranden : *Corylus avellana*, *Rosa canina*, *Rubus idaeus*, *Chelidonium majus*, *Anthriscus sylvestris*, *Aegopodium podagraria*, *Barbarea vulgaris ssp. arquata*, *Phleum sp.*, *Prunus padus*, *Sorbus aucuparia*, *Alnus glutinosa*,

1. Lunden: *Corylus avellana*, *Betula pubescens*, *Corydalis solida*, *Urtica dioica*, *Hypericum maculatum*, *Hepatica nobilis*, *Anemone nemorosa*, *Lathyrus verna*, *Populus tremula*, *Convallaria majalis*, *Paris quadrifolia*, *Pinus sylvestris*, *Picea abies*, *Silene dioica*, *Ranunculus repens*, *Maianthemum bifolium*, *Viola riviniana*, *Polygonatum bifolium*, *Melampyrum pratense*, *Ribes alpinum*, *Melica nutans*, *Lychnis viscaria*, *Geum rivale*, *Veronica chamaedrys*, *Filipendula vulgaris*, *Achillea millefolium*, *Malus sp.*, *Sedum telephium*, *Luzula sp.*, *Ranunculus auricomus*, *Rosa dumalis*, *Lathyrus pratensis*, *Vicia sepium*, *Fragaria vesca*, *Moehringia trinervia*, *Tussilago farfara*, *Oxalis acetosella*, *Vaccinium myrtillus*, *Cryopteris fragilis*, *Dryopteris filix-mas*.

2. Alkärr: *Viola palustris*, *Silene dioica*, *Dryopteris carthusiana*, *Gymnocarpium dryopteris*, *Athyrium filix-femina*.

3. Område N om åkern: *Paris quadrifolia*, *Anemone nemorosa*, *Ribes sylvatica*, *Geum urbanum*, *Salix caprea*, *Hepatica nobilis*, *Primula veris*, *Stachys palustris*.

4. Östra sidan av åkern: *Lathyrus verna*, *Corylus avellana*, *Paris quadrifolia*, *Hepatica nobilis*, gamla stora *Pinus sylvestris* och *Picea abies*.

5. Berghäll: *Populus tremula*, *Geranium robertianum*, *Allium scorodoprasum*, *Ribes alpinum*, *Sorbus hybrida*, *Scrophularia nodosa*, *Dryopteris filix-mas*, *Sedum acre*, *Fragaria vesca*, *Myosotis sp.*, *Viola tricolor*, *Polypodium vulgare*.

Fågelartlista: gräsand, ringduva, fasan, gök, koltrast, taltrast, rödvingetrast, björktrast, stare, trädgårdssångare, näktergal, grönsångare, rörsångare, lövsångare, rödhake, grönsiska, grönfink, bofink, sävsparv, kungsfågel, domherre.

Förslag till åtgärder: Hassellunden bör enligt naturskyddslagen lämnas oförstörd. Lunden behöver röjning av barrträd för att fortbestå. Området är värdefullt regionalt och fridlysning av lund 1 rekommenderas.

81. Stranden mitt emot föregående område

Hällmark där det växer blandskog av MT-typ och klibbal i stranden. Hela stranden är bevuxen av tät vass.

Förslag till åtgärder: -

82. Bredviken, Korssunds udden (28.5)

Blandskogsområde med hällar och blåbär. Stranden består av en smal remsa av vass. Vid tidpunkten för besöket hade växterna inte ännu kommit upp ordentligt.

Förslag till åtgärder: -

83. Lillandet, Varvudden N om Högsars färjan (25.6)

I stranden finns en smal bård av al och hägg och längre upp huggen hassel. Vegetationen byter mycket snabbt till blandskog med blåbär. Både tall och gran har planterats över en liten yta.

Artlista: *Corylus avellana*, *Pinus sylvestris*, *Picea abies*, *Anemone nemorosa*, *Hepatica nobilis*, *Viola riviniana*.

Förslag till åtgärder: -

Område B

1. Killingholm (3.6)

En bergig holme med varierande biotoper. Här finns både karg tallmo, frisk granskog, torra hällar och fuktiga strandängar, sandstrand och kala klippor. Holmen ligger nära bebyggelse men är ändå relativt ostörd. Strandvatten är viktig för sjöfågelkullars proviantering. Skogsfågelfaunan var artfattig och individtätheten låg. På strandängarna växte bl.a. *Ophioglossum vulgatum* och *Glaux maritima*. På den västra udden växte kattfot *Antennaria dioica*, en art som minskat kraftigt.

Förslag till åtgärder: En ganska stor helt orörd holme, vars strandvatten har betydelse för ungdular. Sådana är i trakten sällsynta, och önskvärt vore om man lämnade holme obebyggt även i framtiden.

2. Klackar S om Killingholm (3.6)

Viktig plats för ejdrarnas proviantering.

Förslag till åtgärder: -

3. Prästgårdsfjärden, litet fågelskär (3.6)

På skäret häckade 5 tärnpar. Här sågs även fyra vilande viggas och sex ådor.

Förslag till åtgärder: Lämna skäret ostört.

Förslag till åtgärder: -

82. Bredviken, Korssunds udden (28.5)

Blandskogsområde med hällar och blåbär. Stranden består av en smal remsa av vass. Vid tidpunkten för besöket hade växterna inte ännu kommit upp ordentligt.

Förslag till åtgärder: -

83. Lillandet, Varvudden N om Högsars färjan (25.6)

I stranden finns en smal bård av al och hägg och längre upp huggen hassel. Vegetationen byter mycket snabbt till blandskog med blåbär. Både tall och gran har planterats över en liten yta.

Artlista: *Corylus avellana*, *Pinus sylvestris*, *Picea abies*, *Anemone nemorosa*, *Hepatica nobilis*, *Viola riviniana*.

Förslag till åtgärder: -

Område B

1. Killingholm (3.6)

En bergig holme med varierande biotoper. Här finns både karg tallmo, frisk granskog, torra hällar och fuktiga strandängar, sandstrand och kala klippor. Holmen ligger nära bebyggelse men är ändå relativt ostörd. Strandvatten är viktig för sjöfågelkullars proviantering. Skogsfågelfaunan var artfattig och individtätheten låg. På strandängarna växte bl.a. *Ophioglossum vulgatum* och *Glaux maritima*. På den västra udden växte kattfot *Antennaria dioica*, en art som minskat kraftigt.

Förslag till åtgärder: En ganska stor helt orörd holme, vars strandvatten har betydelse för ungfåglar. Sådana är i trakten sällsynta, och önskvärt vore om man lämnade holme obebyggt även i framtiden.

2. Klackar S om Killingholm (3.6)

Viktig plats för ejdrarnas proviantering.

Förslag till åtgärder: -

3. Prästgårdsfjärden, litet fågelskär (3.6)

På skäret häckade 5 tärnpar. Här sågs även fyra vilande viggas och sex ådor.

Förslag till åtgärder: Lämna skäret ostört.

4. Kobbe NO om Killingholm (3.6)

Liten kobbe med häckande fiskmåsar.

Förslag till åtgärder: -

5. Lustholm (27.5)

Lustholm ligger mitt inne i ett trångt sund. Holmen verkar vara orörd, skogen är urskogslig med sina gamla furor. Skogen har inte avverkats på länge.

Förslag till åtgärder: Holmen har landskapsmässigt värde, lämna gärna i nuvarande tillstånd.

6. Arkipelagen (27.5)

En grupp av små skogklädda holmar. Åtminstone två av 7 holmar är bebyggda.

Holme A har en tallmo med vackra klippor. Här sågs vejde *Isatis tinctoria* och lundtrav *Cardamine hirsuta*. På holme B finns en strandäng och resten är tallmo. På ängen häckar knölsvan, tärnor och gråtrut. Ett par skedand observerades. Det är sannolikt att det kommer att häcka på strandängen. På ängen växer ormtunga *Ophioglossum vulgatum*.

Förslag till åtgärder: Holme B är en viktig häckningsplats för fåglarna. Holme A ligger helt intill holme B, en eventuell bebyggelse på A stör även fåglarna på holme B. Båda holmarna bör lämnas obebyggda.

7. Vallmo (27.5)

Vallmo är en stor skogsholme, vars stränder är så gott som fullbyggda. Berget mot Björkholms sund är högt och vackert och har landskapsmässigt värde.

Förslag till åtgärder: Berget har landskapsmässigt värde och bör lämnas obebyggt.

8. Apagrunden

Litet lågt klippskär med några alar och kummel. Fågelskär. Kärlväxternas artantal uppgår till ca 50. Några kännetecknande arter är: *Phalaris arundinacea*, *Calamagrostis epigejos*, *Elymus arenarius*, *Juncus gerardi*, *Stellaria graminea*, *Cerastium fontanum ssp. vulgare*, *Sagina procumbens*, *Lychnis viscaria*, *Silene nutans*, *Sedum acre*, *Sorbus aucuparia*, *Rubus idaeus*, *Fragaria vesca*, *Lythrum salicaria*, *Pimpinella saxifraga*, *Angelica sylvestris*, *Centaurium littorale*, *Scutellaria galericulata*, *Veronica officinalis*, *Plantago major ssp.*, *Valeriana salina*, *Matricaria maritima ssp. maritima*.

Förslag till åtgärder: Fågelskär, som ska lämnas orört.

9. Kaiplot (21.7)

En holme bestående av kala klippor och glest växande tallar. Bland tallarna växer ganska mycket björk. Strandklipporna är släta. Ingår i Natura 2000 förslaget. Den södra sidan är bebyggd.

Förslag till åtgärder: Landskapsmässigt värdefulla strandklippor, som helst inte ska bebyggas.

10. Svartholm (21.7)

Klippholme med glesa tallbestånd. Undervegetationen består av kråkris och blåbär. Ställvis växer även gran och björk. På den östra sidan finns branta släta klippor. Norra sidan ingår i Natura 2000 förslaget. Den södra sidan är bebyggd.

Förslag till åtgärder: Landskapsmässigt värdefulla strandklippor, som inte ska bebyggas.

11. Svartö (21.7)

På holmen växer tallar och granar. Skogen är vildmarkslik p.g.a. klipporna och de smala granarna. På W sidan (Blindsund) finns en äng med högväxt vegetation, bl.a. hundfloka *Anthriscus sylvestris* och kavle *Alopecurus sp.* Den beskrivna norra sidan ingår i Natura 2000 förslaget.

Förslag till åtgärder: Landskapsmässigt värdefullt område, som inte ska bebyggas.

12. Pantholm (3.6)

Skogsholme med främst karg tallmo. I mitten av holmen finns en troligen planterad ekskog med al och asp, nattviol *Platanthera sp.* och gullviva *Primula veris*. I övrigt tät blandskog, med gamla furor och tätt buskage av tall och pelarenar. I NW delen av holmen finns ett hus. På holmen sjöng en dubbeltrast, arten är inte allmän i Finland. Stranden består av klippor och grus, och en liten vass i en vik.

Förslag till åtgärder: -

13. Sillholm (3.6)

En stor holme med tallskog och lundartade områden och branta klippor. I mitten på ön och längs stränderna finns värdefulla lundartade områden med stora klubbalar och tjocka lönnar. Markvegetationen är frodig och arter som indikerar kalk hittades. Tyvärr har en tidigare åker planterats med gran, tall och lärkträd, vilket kommer att förändra områdets karaktär inom de närmaste 50 åren. Nämndvärda arter är gullviva *Primula veris* i stor mängd, stor nunneört *Corydalis solida*, humle och svart vinbär *Ribes nigra* och måbär *Ribes alpinum*. Gullvivebeståndet är det största vi sett i Nagu. På området växer även gamla stora pelarenar. Vid SW stranden finns ett område som möjligen betats. Där växer mycket gamla (över 250 år) tallar och pelarenar i stor mängd. I viken mellan Sillholm och Pantholm är vattnet lågt och vassbevuxet. Där häckar skäggdopping och 1 par svarthakedopping. Vid norra stranden finns vackra stupande klippor och stenblock. Ingår delvis i Natura 2000 förslaget.

Förslag till åtgärder: Områdets öppna karaktär kommer att ändra pga de planterade barrträden. Det stora gullvivebeståndet är värdefullt och hotar att försvinna när området blir skuggigt.

14. Kiningholm (3.6)

Holme med ett mycket högt kargt berg. Skogen består av karg tallmo. Vid S stranden växer vass och lite högre upp gräs och alar. Ingår i Natura 2000 förslaget.

Förslag till åtgärder: -

15. Ekholm (3.6)

Hög tvådelad holme med tre hus. Skogen är av frisk moskogstyp. Den södra delens berg har landskapsmässigt värde, eftersom det är mycket brant och kalt.

Förslag till åtgärder: -

16. Tottan (3.6)

Mycket hög holme med kalt berg och gles skog på bergets kanter. Holmen är karg och artfattig. I norra delen finns ett lite frodigare öppet gräsområde, men inga sällsynta arter sågs. Namndvärda arter: *Corydalis solida*. Ingår i Natura 2000 förslaget.

Förslag till åtgärder: Berget har landskapsmässigt värde.

17. Pilkan mellan Käldö och Delholm (3.6)

Ett litet klippskär med några enstaka träd. Potentiellt fågelskär.

Förslag till åtgärder: Lämna skäret orört.

18. Östra stranden av Käldö (3.6)

En vacker och brant obebyggd öppen berghäll omgiven av torr tallmo.

Förslag till åtgärder: -

19. Lilla Lånholm och skär NW om Lånholm (27.5)

Den lilla holmen precis NW om Lånholms västspets är låg och delvis trädbevuxen och på den finns en strandäng. På Lånholm växer tallmo. Holmen är bebyggd, men udden och den lilla holmen är fortfarande värdefulla för fåglarna. På den lilla holmen häckar knölsvan, 6 par fiskmåsar, några tärnor, strandskata och ejder. På udden häckar ejder och fiskmåsar.

Förslag till åtgärder: Den lilla holmen och udden lämnas obebyggda eftersom dessa utgör en viktig häckplats för skärgårdsfågel.

Skär NW om Lilla Lånholm :Ett äkta fågelskär bestående av en någon meter hög klippa och några träd. På skäret häckar mer än 5 par tärnor och flera par fiskmåsar. I trädet vajade en hängd kråka. Skäret är värdefullt för fåglarna.

Förslag till åtgärder: Skäret lämnas ostört.

20. Entalls grund (3.6)

Grundet lämpar sig som häckplats för fiskmås och ejder.

Förslag till åtgärder: Fågelskär.

21. Måsgrund (27.5)

En skogsbevärd liten holme. På holmen växer tallar, varav två är gamla. På holmen häckar ca 8 par fiskmås, knölsvan och ejder. Skäret är värdefullt för fåglarna

Förslag till åtgärder: Holmen bör lämnas obebyggd, så att fåglarna får häcka ifred.

22. Skär S om Hallongrund (3.6)

På skäret häckar silvertärnor och fiskmås.

Förslag till åtgärder: Lämna skäret ostört

23. Bårnholm (3.6)

En hög klippholme med branta stup på alla sidor. Holmen är synnerligen vacker och har landskapsmässigt värde. Kärlväxternas artantal uppgår till ca 70 (Eklund 1958). På holmen finns en fornfyndsplats.

Förslag till åtgärder: Holmen har stort landskapsmässigt värde och bör i ingen händelse bebyggas.

24. Järngrundet (3.6)

Holme med blandskog, stenmurar och en stenhög. Undervegetationen består av gräs. I mitten av holmen finns ett frodigt område med stora fina enar och en stor apel (troligen *Malus domestica*) och kungsljus *Verbarum thapsus*. Holmen har sannolikt använts för slätter eller bete för länge sedan.

Förslag till åtgärder: -

25. Lilla Järngrundet (3.6)

Torr tallmoholme med stenblock. Stranden består av klippa och grus. På den södra stranden växer flera aspar.

Förslag till åtgärder: -

26. Holme W om Lotholm (3.6)

Trädbevuxen liten klippholme. På holmen häckar fiskmås, knölsvan, strandkata och eventuellt ejder.

Förslag till åtgärder: Liten holme av värde som häckplats för fågel. Holmen lämnas obebyggd.

27. Lillandets N strand i Maltholmsfjärden (3.6)

Mycket brant sluttande strand med torr tallmo och ställvis kala klippor. Brunsvikens berg stupar mycket brant. Stranden består av grus och ställvis av sand. Stranden är också mycket blockrik. På sandstränderna sågs strandråg.

Förslag till åtgärder: -

28. Björkolm och Dyvikholm (3.6)

Branta och karga, höga klippolmar, med lite stenblock här och där. Holmarna är mycket vackra pga sina branta klippor. Vegetationen är artfattig. Ingår i Natura 2000 förslaget.

Förslag till åtgärder: Holmarna bör besparas från bebyggelse pga sin skönhet.

29. Grund NW om Delholm (3.6)

Litet grund bestående av sten och klippa. Grundet är viktigt för sjöfågelkullars proviantering.

Förslag till åtgärder: -

30. Ådholm (21.7)

Hög klippolme med hållmarkstallar och lite björk. Stränderna är mycket branta. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: Klippolmen är landskapsmässigt värdefull och borde sparas utan förändringar.

31. Utterholm SW udde (21.7)

En mäktig landskapsformation bestående av ett brant och kalt, fint skårat berg. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: Klippbranten är landskapsmässigt värdefull och ska sparas utan förändringar.

32. Småholmen (21.7)

Skogsholme med tallar och granar, lite alar i stranden. På marken växer blåbär, ljung och kråkris. Skogen är ganska ung. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: -

33. Holme NO om Småholmen (21.7)

Klippolme med tallar och karg hållvegetation. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: -

34. Haverö, Sågvik NW (21.7)

Berg med tallar, lite lägre ned i branten växer mera gran och vid stranden växer alar. Högre upp är vegetationen mycket karg, där växer mest gräs. Nedanom det kala berget växer tät skog.

Förslag till åtgärder: I skogsvårdslagen ingår stup och skog nedanom dem till nyckelbiotoperna som man ska ta speciell hänsyn till.

35. Mörholm (21.7)

Karg tallholme med inslag av lövträd. Här växer björk, rönn, enar och alar vid stranden. På marken växer gräs, t.ex *Calamagrostis epigejos*, *Deschampsia flexuosa*. Vassen täcker stranden. I strandkanten sågs kustarun *Centaurium littorale*. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: -

36. Yxholmen (21.7)

Hög karg klippholme med gamla tallar. På holmen finns även döda tallar. På marken växer enar, ljung och gräs.

Förslag till åtgärder: -

37. Kaskis (21.7)

En stor betad och bebodd holme. Ett artrikt område vars landskap har förädlats av mänsklig kulturpåverkan och djurbete under lång tid. I området ses rikligt med hassel i runnor. På västra sidan är klipporna släta, där växer tallarna glest. Antalet arter uppgår till över 240. Även landfågelfaunan är sannolikt artrik, men dess sammansättning kunde nu inte uppskattas pga. den sena besökstidpunkten. Ingår i Natura 2000.

I undervegetationen ses bland annat (von Numers, Heiman & Eklund 1958): *Calamagrostis stricta*, *Avena pubescens*, *Danthonia decumbens*, *Briza media*, *Poa compressa*, *Nardus stricta*, *Carex spicata*, *Carex ovalis*, *Carex canescens*, *Carex nigra*, *Carex digitata*, *Carex pilulifera*, *Carex pallescens*, *Carex panicea*, *Carex vesicaria*, *Allium oleraceum*, *Paris quadrifolia*, *Listera ovata*, *Corylus avellana*, *Spergularia salina*, *Hepatica nobilis*, *Anemone nemorosa*, *Ranunculus polyanthemus*, *Filipendula vulgare*, *Vicia sepium*, *Lathyrus pratensis*, *Lathyrus vernus*, *Geranium sylvaticum*, *Linum catharticum*, *Viola mirabilis*, *Primula veris*, *Centaurium littorale*, *Centaurium pulchellum*, *Myosotis arvensis*, *Prunella vulgaris*, *Satureja vulgaris*, *Mentha arvensis*, *Plantago lanceolata*, *Lonicera xylosteum*, *Campanula rotundifolia*, *Campanula persicifolia*, *Antennaria dioeca* och *Artemisia absinthium*.

Förslag till åtgärder: Ett fortsatt bete och kulturanvändning tryggar artrikedomen även i fortsättningen.

38. Jussholmen (21.7)

En klippholme med branta stränder och tallmo. Bland tallarna växer lite björk, på marken kråkris och mossor. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: -

39. Kortholmen (21.7)

Tallmo med artfattig vegetation som främst består av gräs (*Deschampsia flexuosa*), lavar och mossor. Bland tallarna växer lite björk. På N sidan av holmen finns lite alar och hög strandvegetation i viken. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: -

40. Matinkari (21.7)

Kal klippa med lite gräs. Där observerades 2 havstrutsungar, 3 gråtrutsungar, tärnor och ejder. Ett bra fågelskär. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: Skäret fredas som fågelskär.

41. Orisgrunden (21.7)

Holmarnas vegetation består av torr tallmo med lite al i strandkanten. Vegetation består av lågt gräs. Den östra holmen har mera björk än den västra. Mellan holmarna finns ett rev av stenar. Där observerades gråtrut (minst 4 par). Holmarnas stränder är starkt påverkade av farleden som finns på N sidan.

Förslag till åtgärder: -

42. Getnäsholmen (21.7)

Hög klippholme med tallar på karga hållar. Där växer även lite björk. Klipporna är lavbeklädda och i skrevorna växer enar och kråkris. Ingår i Natura 2000.

Förslag till åtgärder: -

43. Haverö (21.7)

Ormskrubban: bebyggd

Vintervägsviken: En sandsstrand som används som badstrand. Strandvallen är ganska stor och i kanterna av stranden växer vanlig strandvegetation. Skogen bakom är torr tallmo med lingonris i fältskiktet.

Förslag till åtgärder: -

44. Haverös NNO strand (21.7)

Rätt artrik och gammal tall- och granskog i brant och kuperad miljö. Undervegetationen består huvudsakligen av blåbärsris, med inslag av bl.a. *Carex digitata*, *Mycelis muralis*, *Pyrola chlorantha*, *Goodyera repens* och *Linnaea borealis*. Orkidén *Goodyera repens* är en indikatorart för gammal granskog. Längst ute på udden mot ONO ses mera kulturgynnad vegetation med bl.a. *Bromus hordeaceus*.

Förslag till åtgärder: Granskogen är av värde genom sin ålder.

45. Klackar på O sidan om Haverö (21.7)

Klackarna är omgivna av vass. De är möjliga häckningplatser för tärnor. Strandlinjen är helt bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

46. Klintudden (21.7)

Synnerligen brant och bergigt område med granskog, i vilken blåbärsris dominerar som undervegetation, på de högre partierna växer tallskog. Området är landskapsmässigt värdefullt och ståtligt. I undervegetationen ses bl.a. *Athyrium filix-femina*, *Goodyera repens*, *Mycelis muralis*, *Linnaea borealis*, *Oxalis acetosella* och *Pyrola chlorantha*. Orkidén *Goodyera repens* är en indikatorart för gammal granskog.

Förslag till åtgärder: landskapsmässigt värdefullt starkt kuperat område.

46. Klintholmen (21.7)

Hög klippholme med blandskog. Hus finns på båda uddarna.

Förslag till åtgärder: -

48. Maltholm (3.6)

Karg tallbeklädd holme utan betydelse för växtlivet. Strandvattnen har betydelse för sjöfåglar. På holmen häckar ejder.

Förslag till åtgärder: -

49. Maltholmsgrynnan (3.6)

En kobbe bredvid farleden. På kobben finns lite växter.

Förslag till åtgärder: -

50. Prostvik, Jungfruvik (21.7)

Ett område som präglas av den höga bergskammen och det branta skogsområdet. Vid Jungfruvik finns ett skogsparti som växer i en klyfta mellan två berg. Skogen är ganska ung, där växer björk, tall, stora aspar och enstaka granar och sälgar. Skogen är skuggig och marken starkt sluttande. Ingår i Natura 2000.

Artlista: *Pteridium aquilinum*, *Dryopteris carthusiana*, *Gymnocarpium dryopteris*, *Asplenium sp.*, *Vaccinium myrtillus*, *Melampyrum sylvaticum*, *Maianthemum bifolium*, *Linnaea borealis*, *Vaccinium vitis-idaea*, *Vicia sylvaticum*, *Lathyrus verna*, *Oxalis acetosella*, *Pyrola chlorantha*, *Luzula pilosa*, *Carex digitata*, *Goodyera repens*

Förslag till åtgärder: Ett brant och landskapsmässigt värdefullt område.

51. Kalven (25.6)

En mycket hög och brant klippholme. På holmen består av berg i dagen med djupa skårar och avsatser. Tallarna är lågvuxna och vegetationen karg. På holmen har havsörn setts.

Förslag till åtgärder: En landskapskapsmässigt värdefull holme vid färjefästet.

52. Lillandet, Österviken, Vikholma (nära Prostvik) (25.6)

Område där det växer al i stranden. Älggräs dominerar i det fuktiga bottensiktet, där det också växer bl. a. majbräken. Ordinär fågelfauna.

Artlista: *Alnus glutinosa*, *Filipendula ulmaria*, *Athyrium filix-femina*, *Adoxa moschatellina*, *Geum rivale*.

Förslag till åtgärder: -

53. Tallholm (25.6)

En tallbeklädd sandholme med sandstränder. På holmen häckar 2 par gråtrut.

Artlista: *Isatis tinctoria*, *Rosa sp.*, *Artemisia campestris*, *Thymus serpyllum* och *Sedum acre*.

Förslag till åtgärder: Lämna holmen i naturtillstånd. Sandstränderna är en skyddsvärd naturtyp. Strandvegetationen är värdefull.

54. Rågrund (25.6)

Ett litet skär med några låga alar. En fiskmå häckar på skäret.

Förslag till åtgärder: Litet skär som ska lämnas obebyggt.

55. Grågrund (25.6)

En liten fågelholme med enstaka träd. På holmen finns en gråtrutskoloni med ca 12 par trutar.

Förslag till åtgärder: Fågelholme som inte ska bebyggas.

56. Lilla och Stora Bässholmen (25.6)

På båda de stora skogsholmarna dominerar torr tallmo, men på några ställen finns även enstaka björkar. Mellan Lilla och Stora Bässholm finns en vass. Båda är bebyggda.

Förslag till åtgärder: -

57. Holme NO om Lilla Bässholm (25.6)

Den tallbeklädda holmen är bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

58. Morgongåvan (26.5)

En stor hög skogsholme bestående av en brant ås och sandstränder. Vegetationen består av tallmo, som är karg och artfattig. Ljungen dominerar i markskiktet. I ändorna på den ställvis steniga sandstranden finns sandrevar, där det växer saltarv *Honkenya peploides*, strandvial *Lathyrus japonicus ssp. maritima* och fältmalört *Artemisia campestris*.

Holmen är en exceptionellt fin häckningsplats för ejder. På holmen uppskattades ett femtiotal häckande ejdrar. Holmen är landskapsmässigt värdefull på grund av den speciella åsbildningen.

Förslag till åtgärder: Holmen ska lämnas obebyggd, den är värdefull pga åsbildningen, sandstränderna och dess värde som häckningsplats för ejder.

61. Sandö SO (30.6)

Fin lång bred sandstrand med torr sandig tallmo. Bland de låga tallarna växer nästan enbart stora mattor av mjölon *Arctostaphylos uva-ursi*. Stranden är långgrund. Sandstranden och tallmon lär ska hysa ett stort antal sällsynta insekter och ryggradslösa djur (Lehtinen Pekka, pers. komm.).

Övriga delar av Sandö inventerades inte, eftersom de hör till Natura och därmed inte skulle inventeras, enligt dåvarande uppgifter av Sten.

Artlista för stranden: *Honkenya peploides*, *Lathyrus japonicus var. maritima*, *Sedum acre*, *Thymus serpyllum ssp. serpyllum*, *Arabidopsis thaliana*, *Artemisia vulgaris*, *Isatis tinctoria*, *Epilobium angustifolium*, *Elymus repens*. Andra arter som observerades var tistelfjäril, gök, bofink, trädpiplärka.

Förslag till åtgärder: En värdefull sandstrand som ska skyddas. Tallmon bakom stranden är speciell och värdefull.

62. Halsholm (30.6)

På södra sidan växer gammal granskog och en enorm skogslind. I närheten av linden växer en mycket gammal och stor tall (över 250 år?). Marken är fuktig och vegetationen är frodig, artrik och lundartad. I området växer rikligt av ormbunkar. Området har antagligen varit finare innan granen börjat dominera och gjort området skuggigt.

Artlista: *Pteridium aquilinum*, *Dryopteris carthusiana*, *D. dilatata*, *D. filix-mas*, *Athyrium filix-femina*, *Populus tremula*, *Picea abies*, *Alnus glutinosa*, *Betula sp.*, *Paris quadrifolia*, *Geranium robertianum*, *Anemone nemorosa*, *Hepatica nobilis*, *Dentaria bulbifera*, *Scrophularia nodosa*, *Geum urbanum*, *Urtica dioica*, *Caltha palustris*, *Actea spicata*. Trädgårdssångare, bofink, kungsfågel.

Förslag till åtgärder: Ett litet frodigt område, som helst inte ska bebyggas.

63. Finnholm (30.6)

En bebyggd skogsholme.

Förslag till åtgärder: -

64. Hältholm (30.6)

Holme med tallar och lavbeksädda klippor. I sänkorna växer blandskog. Delvis bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

65. Holmar N om Östra Tallholm (30.6)

Små, klippiga holmar med tallar och karg vegetation bestående av främst gräs. På en kobbe S om det östra holmen häckar 4 par tärnor och 6 par fiskmåsar.

Förslag till åtgärder: Små holmar som kan lämpa sig för sjöfågel och vars strandvatten kan ha betydelse för ungpullar. Lämna helst holmarna obebyggda.

66. Aspholm S sidan (30.6)

Blandskogsholme med smal albård vid strandkanten. Udden domineras av gran.

Förslag till åtgärder: -

67. Synnarstholm (30.6)

Hög klippsholme med tallar på bergen i dagen och blandskog i sänkorna. Delvis bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

68. Nåtiören (30.6)

Låg åsbildningsholme. Vegetationen består av tallar, kråkris *Empetrum nigrum* och svinlingon *Arctostaphylos uva-ursi*. På den mycket smala och sluttande sand och grusstranden växer andväxter. Holmen är speciell genom att vattnet blir djupt direkt efter strandkanten. Holmen är bebyggd.

Artlista för stranden: *Lathyrus japonicus var. maritimus*, *Honkenya peploides*, *Thymus serpyllum ssp. serpyllum*, *Arabidopsis thaliana*, *Tanacetum vulgare*.

Förslag till åtgärder: -

69. Pensar, Sandmoga (30.6)

Ganska fin lång (ca 250 m) sandstrand utan bebyggelse. Ovanom stranden växer torr tallmo med främst kråkris *Empetrum nigrum*.

Artlista: *Honkenya peploides*, *Lathyrus japonicus* var. *maritimus*, *Thymus serpyllum* ssp *serpyllum*, *Leymus arenaria*, *Phragmites australis*, *Agrostis* sp.

Förslag till åtgärder: En värdefull sandstrand, som ska skyddas enligt naturskyddslagen.

70. Pensar, Sandvik SO (25.6)

Ett område med huggen skog. Stranden är stenig, och för det mesta når tallskogen ända ner till stranden. I fältskiktet växer kråkris, lingon och blåbär. På södra sidan av Pensar finns kala klippor.

Förslag till åtgärder: -

71. Tärnören och Långskäret S om Pensar (25.6)

Bergiga holmar där det växer tall, mossa och lav.

Förslag till åtgärder: -

72. Härholm (25.6)

Bebyggd holme brevuxen av blandskog.

Förslag till åtgärder: -

73. Gulskärsbådorna (25.6)

Flera små maritima belägna fågelskär med stora mängder vejde *Isatis tinctoria*. På skären häckar 1 par havstrut, 2 par fiskmåsar och 1 par strandskata. Strandvattnen är av betydelse för sjöfågel. Gulskärsrevet är ett lågt grund.

Förslag till åtgärder: Små fågelskär som inte ska bebyggas.

74. Gulskär (25.6)

Holme med blandskog. Stranden är delvis klippig.

Förslag till åtgärder: En maritim belägen obebyggd skogsholme, vars strandvatten kan ha betydelse för sjöfågel.

75. Lilla Gulskär (25.6)

En bergig holme, med en sänka i mitten där gran och asp växer mycket tätt. Vegetationen i markskiktet är mycket knapp. I O delen växer al och strandlysing *Lysimachia vulgaris*.

Artlista: *Isatis tinctoria*, *Vincetoxicum hirundinacea*, *Lysimachia vulgaris*, *Populus tremula*, *Alnus glutinosa*, *Picea abies*.

Förslag till åtgärder: En maritim belägen obebyggd skogsholme, vars strandvatten kan ha betydelse för sjöfågel.

76. Skär N om Lilla Gulskär (25.6)

På skären häckar 1 par havstrut, 3 par fiskmåsar och 1 par tärna. Strandvattnen har betydelse för ungpullar.

Förslag till åtgärder: Fågelskär som ska lämnas i naturtillstånd.

77. Svinö (25.6)

En stor skogsholme med en albård i stranden. I västra delen av holmen har skogen i sänkorna huggits och gran och björk har planterats. På bergen växer tall och i de frodigare områdena finns blandskog. Strandens är klippig. Östra delarna av Svinö och Mossaholm är bebyggda.

Förslag till åtgärder: -

78. Grund SV om Svedjeholm (25.6)

Ett kallt grund, fåglar observerades inte.

Förslag till åtgärder: -

79. Skär S om Svedjeholm (25.6)

Fågelskär där det häckar 3 par fiskmåsar och 5 par tärna.

Förslag till åtgärder: Fridlysning med landstigningsförbud mellan 15.4-15.7 rekommenderas.

80. Svedjeholm (25.6)

En bergig holme med torr tallmo.

Förslag till åtgärder: -

81. Käringgrund, (25.6)

En bergig holme med torr tallmo.

Förslag till åtgärder: -

82. Svartholm (25.5)

Bebyggd klippholme med torr tallmo.

Förslag till åtgärder: -

83. Holme O om Svartholm (30.6)

Liten delvis öppen holme, vars halva yta täcks av låga alar och tallar. På skäret häckar 1-2 par fiskmåsar, 3 par silvertärna och sädesärta.

Förslag till åtgärder: Lämna holmen obebyggd.

84. Svartholmsgrunden

Bebyggd skogsholme.

Förslag till åtgärder: -

85. Limpan

Bebyggd skogsholme.

Förslag till åtgärder: -

86. Liten holme O om Limpan (30.6)

En låg holme med tall, lite al och rönn. På holmen observerades havstrut och vilande ådor.

Förslag till åtgärder: Lämna holmen obebyggd.

87. Lammören (25.6)

Liten, låg holme täckt av tall och björk.

Förslag till åtgärder: Lämna holmen obebyggd.

88. Stora Bårnholm (25.6)

Bebyggd holme med ett högt berg i söder. På berget växer tallar och i lägre partier även gran och björk.

Förslag till åtgärder: -

89. Korholm (25.6)

Stor hög skogsholme bestående av blandskog med blåbär. Ställvis växer tät granskog utan bottenvegetation. Vid den södra stranden finns albjörk och vass växer vid stranden. På norra sidan finns en bred vass. Ingår i Natura.

Förslag till åtgärder: -

90. Små holmar SO om Korholm (25.6)

Holmarna är små och beklädda med björk, al och tall. Strandvattnen har betydelse för sjöfågel. Ingår i Natura.

Förslag till åtgärder: -

91. Ragnholmstrattarna (25.6)

Holme bevuxen av al och tall. Ingår i Natura liksom även Ragnholm och Högholm.

Förslag till åtgärder: -

92. Gyttja viken W (3.7)

Blandskogsområde med tall och gran. En albård kantar stranden och i strandvattnet växer vass.

Förslag till åtgärder: -

93. Källdinge och Gyttjaviken (3.7)

Vid stranden växer täta alsnår och högväxt vegetation. I närheten av stranden har askplantor planterats. Ovanom strandsnåren finns vidsträckt åkrar på vilka det numera växer högt gräs mm. I närheten av stranden observerades gråspett flera gånger, vilket tyder på att den häckar i närheten. Gråspetten är fåtalig i Finland.

Gyttjaviken håller på att växa igen och vassområdets storlek är redan omfattande. I vikbottnet ligger ruttnande trådalger. I vassen häckar skäggdopping och sothöna, sävsparv, rörsångare, rödbena.

Artlista: *Alnus glutinosa*, *Salix sp.*, *Betula sp.*, *Sorbus aucuparia*, *Pinus sylvestris*, *Juniperus communis*, *Filipendula ulmaria*, *Anthriscus sylvestris*, *Hypericum perforatum*, *Veronica chamaedrys*, höga gräs.

Förslag till åtgärder: Lämna strandsnåren i naturtillstånd för att bevara gråspetten. Det blivande askbeståndet ökar områdets värde.

94. Sandö sund (25.6)

Stranden är bevuxen av al och älggräs dominerar i bottenskiktet.

Förslag till åtgärder: -

95. Bodholm (25.6)

Liten bebyggd skogsbeklädd holme.

Förslag till åtgärder: -

96. Bårholm (26.5)

En artfattig karg holme. Holmen är hög och vegetationen består av blandskog, främst tall. Holmen är inte optimal som häckningsö för ejder. Ett stort runt flyttblock fanns på södra sidan av holmen.

Förslag till åtgärder: -

97. Persholm (25.6)

Holme vars tallskog gallrats.

Förslag till åtgärder: -

98. Lilla Äggskär (25.6)

Låg holme bevuxen av tall och lite al.

Förslag till åtgärder: -

99. Stora Äggskär (26.5)

Ett artfattig karg liten holme med tallmo. På ön häckar ejdrar och ett par fiskmåsar.

Förslag till åtgärder: Lämna den lilla holmen obebyggd.

Område C

1. Skär W om Ängholm (9.6)

Trädlösa skär som lämpar sig för fåglar.

Förslag till åtgärder: -

2. Kobbar N om Högsar (10.6)

Klippskär med enstaka träd. Båda är bra för fåglar. På det SO häckar en havstrut.

Förslag till åtgärder: -

3. Norrvikens O del, sydstranden

Stranden är bebyggd, men längst i öst är landskapet obebyggt och kargt. Stranden består av brant, släta, lavbeklädda klippor. På klipporna växer torr tallmo. Närmare vikens mynning blir vegetationen lite frodigare och alen tar över vid strandkanten. På norra sidan växer bara torr tallmo, med bara unga träd. I vassen sågs rödbena och gräsänder. Viggen häckar i viken.

Förslag till åtgärder: -

4. Norrvikens lövskog på S sidan

Förslag till åtgärder: -

97. Persholm (25.6)

Holme vars tallskog gallrats.

Förslag till åtgärder: -

98. Lilla Äggskär (25.6)

Låg holme bevuxen av tall och lite al.

Förslag till åtgärder: -

99. Stora Äggskär (26.5)

Ett artfattig karg liten holme med tallmo. På ön häckar ejdrar och ett par fiskmås.

Förslag till åtgärder: Lämna den lilla holmen obebyggd.

Område C

1. Skär W om Ängholm (9.6)

Trädlösa skär som lämpar sig för fåglar.

Förslag till åtgärder: -

2. Kobbar N om Högsar (10.6)

Klippskär med enstaka träd. Båda är bra för fåglar. På det SO häckar en havstrut.

Förslag till åtgärder: -

3. Norrvikens O del, sydstranden

Stranden är bebyggd, men längst i öst är landskapet obebyggt och kargt. Stranden består av brant, släta, lavbeksädda klippor. På klipporna växer torr tallmo. Närmare vikens mynning blir vegetationen lite frodigare och alen tar över vid strandkanten. På norra sidan växer bara torr tallmo, med bara unga träd. I vassen sågs rödbena och gräsänder. Viggen häckar i viken.

Förslag till åtgärder: -

4. Norrvikens lövskog på S sidan

En alskog och granar med frodig undervegetation. Älggräset dominerar, övriga växter bla kirskål *Aegopodium podagraria*, slokgräs *Melica nutans*, liljekonvalj *Convallaria majalis*. Området är värdefullt för tättingar. I området sågs två vitsvanshjortar.

Förslag till åtgärder: -

5. Rutipäran

Norrvikens botten består av ett stort vassområde. Stranden runt vassen är mycket bebyggd. Landsvägen går helt vid strandkanten. I vassen häckar för vassen typiska småfåglar, tex sävsparv.

Förslag till åtgärder: -

6. Norra stranden

Vid den smala strandremsan mellan landsvägen och vattnet växer alar.

Förslag till åtgärder: -

7. Korsnäs Näspäran (9.6)

Ett lundartat område med hassel. Området har röjts och dikats. Strandsnåren är täta av al och björk, asp och hägg. Bakom strandsnåren är området ganska öppet. Vegetationen är högvuxen.

Artlista: *Convallaria majalis*, *Paris quadrifolia*, *Hierochloë odorata*, *Polygonatum multiflorum*.

Förslag till åtgärder: -

8. Ytternäs päran i Korsnäs viken (10.6)

En fin lundhelhet med ett värdefullt stort vassområde i en skyddad vik. Fågelartrikedomen är hög i det varierande och mycket frodiga området. Hasseln växer över hela området. Den västra sidans vegetation varierar från frodig granskog till öppen björkskog, och en stor rönn. Svarthättan, en art som kräver speciellt frodiga områden, häckar i området. På den östra sidan har skogen delvis huggits och unga björkar växer ställvis tätt. Vid stranden växer buskar och snår tätt. Den östra delen är inte lika värdefull som den västra. Området är värdefullt pga sin storlek, och i det stora området häckar många fågelarter. Därför vore det bra att bespara hela området från förändringar.

Artlista: *Corylus avellana*, *Mycelis muralis*, *Rosa sp.*, *Carex digitata*, *Gymnocarpium dryopteris*, *Paris quadrifolia*, *Cardamine pratensis ssp. dentata*, stora *Alnus glutinosa*, stor *Sorbus aucuparia*, *Anemone nemorosa*, *Lathyrus verna*, *Platanthera sp.*, *Prunus padus*, mfl.

Fågelartlista: rödbena, trädkrypare, koltrast, taltrast, björktrast, törnsångare, rödhake, sävsparv, bofink, grönfink, rosenfink, svarthätta, trädgårdssångare, rörsångare, sävsångare, grönsångare, lövsångare, piplärka, svartvit flugsnappare.

Förslag till åtgärder: Lämna hassellundområdet i nuvarande tillstånd, eller röj gärna bort skuggande barrträd för att hasseln inte ska försvinna.

9. Korsnäs viken, södra stranden (10.6)

Området består av moskog med stora granar. I botten av viken finns ett stort vassområde. I NW finns några klackar med en tärnkoloni (4 par). Sydsydost om klackarna finns en liten udde med ett fiskgjusbo. I luften sågs tre fiskgjusar, eventuellt finns det ett annat bo i närheten. Viken är överlag fågelrik.

Fågelartlista: knölsvan, bläsand, gräsand, skedand, knipa, storkrake, fiskmås, rödbena,ärtsångare, sävsparv, rörsångare, fiskgjuse, tärna.

Förslag till åtgärder: Tallen med fiskgjusboet bör fredas, ifall det saknar lagstadgat skydd. Skogen runt den gamla tallen får inte huggas.

10. Mattnäs holmen (10.6)

Ett frodigt vackert område med stora alar, nedböjda häggar och lite gran. Området har antagligen varit öppnare och håller nu på att växa igen. Skogen ger ett sagolikt intryck. Undervegetationen är högväxt och mycket frodig. Lite västerut från stranden finns ett alkärr. Runt kärret växer rikligt av liljekonvalj (*Convallaria majalis*). Enligt kartan finns ett hus på en av uddarna. I verkligheten finns där inget hus, utan en liggande björk och ett stenblock. På udden växer en mycket gammal furu.

Artlista: *Primula veris*, *Geum urbanum*, *Thalictrum flavum*, *Hierochlöe odorata*, *Silene dioica*. Ärtsångare, kricka, taltrast, bofink, rosenfink.

Förslag till åtgärder: Bespara helst området från förändring, området är frodigt och hyser antagligen en rik fauna. Furan är en potentiell boplats för rovfågel.

11. Bäckfjärdens N strand (10.6)

Mellan åkern och vägen finns ett artfattigt hasselområde. Mellan vägen och vattnet finns en gräsigt strandäng med ormtunga *Ophioglossum vulgatum*. På östra sidan av viken finns en fårhage.

Förslag till åtgärder: Förstör inte hasseln. Lunden behöver inte fridlysas.

12. Selgrundet (10.6)

Ett litet speciellt format fågelskär med häckande fiskmås (2 par) och tärna. Ejder och skäggdopping sågs i vattnet.

Förslag till åtgärder: Fågelskär som bör besparas från förändringar.

13. Högsar W stranden (24.6)

Hela den obebyggda strandlinjen består av kala klippor som sluttar ganska brant ned i vattnet. På bergen växer torr tallmo med karg vegetation och lavar. Stugorna finns vid mindre sluttande stränder. Längre söderut förändras skogen och tallarna växer tillsammans med gran och björk.

Förslag till åtgärder: Bevara de landskapsmässigt värdefulla karga och branta klipporna obebyggda.

14. Petsor (24.6)

En mycket hög klippholme med synnerligen brant strandkant. Uppe på berget växer torr tallmo. Holmen är landskapsmässigt mycket vacker.

Förslag till åtgärder: Bevara holmen orörd pga sitt landskapsmässiga värde.

15. Blåbärholm (17.7)

En blandskogsholme av frisk moskogstyp. I O är klipporna branta och vassa.

Förslag till åtgärder: -

16. Haget (17.7)

Blandskogsholme med ganska branta stränder. På kartans lövmärke växer en albård i strandkanten. Sundet mellan Haget och Rågholm O är helt bevuxet av vass.

Förslag till åtgärder: -

17. Rågholm (17.7)

Tallmoholme med en albård i NW. På S sidan finns klippor mot vattnet. Sundet mellan Tavestholm och Rågholm är vassbevuxet, men det är troligen muddrat.

Förslag till åtgärder: -

18. Hanlot (17.7)

Skogholme med branta klippstränder. Skogen består av tallmo med lite gran. På klipporna växer nästan bara renlav. Klackarna i väst är vassomslutna. På dessa häckar åtminstone 2 par fisktärna.

Förslag till åtgärder: -

19. Rågrund (17.7)

Nybyggda hus.

Förslag till åtgärder: -

20. Tavestholm (17.7)

I W är klipporna branta och på dem växer tallarna glest. På N sidan växer frisk tallmo.

Förslag till åtgärder: -

21. Bergholm (17.7)

Branta klippor med tallar som växer i skrevorna. Närmare stranden växer även gran.

Förslag till åtgärder: -

22. Lössandarna (17.7)

En mycket speciell landformation i form av en sandör med några låga träd. I sanden växer rikligt med fältmalört. Mitt i sanden finns en långsmal fördjupning med vatten. Runt den bara ören växer vass.

Artlista: *Artemisia vulgaris*, *A. campestris*, *Empetrum nigrum*, *Deschampsia flexuosa*, *Epilobium angustifolium*, *Triglochin maritima*, *kruskräppa*, *Sedum acre*, *Angelica archangelica*, *gulmåra*, *Tanacetum vulgare*, *Valeriana*, *Potentilla anserina*, *Juncus gerardii*, *Filipendula ulmaria*, *Rumex crispus*, *Ophioglossum*, *Pinus sylvestris*, *Alnus glutinosa*, *Betula sp.*, *Rubus idaeus*, *Festuca arundinacea*, *Centaurium littorale* var. *littorale*.
Sävspurv.

Förslag till åtgärder: En speciell ör som inte bör förändras.

23. Halsholm (17.7)

Tallmo beklädd holme med klippor. Delvis bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

24. Budholm (17.7)

Helt bebyggd. Tallmo med en bred vass på N sidan.

Förslag till åtgärder: -

25. Klack W om Halsholm

Gräsbeklädd klack. Kan utgöra en bra häckningsplats för tärna.

Förslag till åtgärder: -

26. Måsgrundet (17.7)

Litet skär med en al.

Förslag till åtgärder: -

27. Snäckö, område N om Björndia (17.7)

Område bestående av klippa och tall. På kartans lövmärke finns en myr. Där växer vide, björk och tall. I undervegetationen växer getpors, blåbär och odon.

Förslag till åtgärder: -

28. Oxgrund (17.7)

En klippa med 3 st vilande fiskmåsar.

Förslag till åtgärder: -

29. Bredviksgrunden (17.7)

Små skär med enar och tall. Sannolikt av betydelse för häckand sjöfågel.

Förslag till åtgärder: -

30. Ängesnäs (17.7)

SW viken är hugget nyligen, förövrigt är S sidan bebyggd. Den består av tallar och klippor.

Förslag till åtgärder: -

31. Snäckö / Storpäran (17.7)

Ett tidigare betat område. Tallmo och lövträd (*Betula*, *Alnus*) växer kring en äng med hög vegetation. Viken och strandkanten är helt vassbevuxen.

Artlista för ängen: *Rosa* sp. *Rubus idaeus*, *Alopecurus* sp. *Hypericum perforatum* och *maculatum*, *Elymus repens*, *Galium boreale*, *Achillea ptarmica*, *Potentilla erecta*, *Convallaria majalis*, *Filipendula ulmaria*, *Stellaria graminea*, *Anthriscus sylvestris*, *Cirsium arvense*, *Lathyrus pratense*, *Lysimachia vulgaris*, *Calamagrostis epigejos*, *Campanula rotundifolia*.

Förslag till åtgärder: -

32. Viberholm (17.7)

Bebyggd karg tallmoholme. På marken växer främst enar och gräs.

Förslag till åtgärder: -

33. Furuholm (17.7)

En karg holme med tallmo.

Förslag till åtgärder: -

34. Västerpäran S (17.7)

Liten äng med mest hög vegetation. Bakom ängen finns ett litet albestånd med några huggna och inte huggna hasselbuskar.

Artlista: *Lotus corniculatus*, *Festuca arundinacea*, *Valeriana officinalis*, *Potentilla anserina*, *Filipendula ulmaria*, *Deschampsia cespitosa*, *Sorbus aucuparia*, *Alnus glutinosa*, *Rubus idaeus*, *Pinus sylvestris*, *Pteridium aquilinum*, *Cirsium palustris*.

Förslag till åtgärder: -

35. Ängsö (17.7)

Lundområdet på Ängsö, S om Furuholm
Ett ganska stort hasselområde med ordinär flora.

Artlista: *Corylus avellana*, *Alnus glutinosa*, *Lysimachia vulgaris*, *Filipendula ulmaria*, *Deschampsia cespitosa*, *Rubus idaeus*, *Convallaria majalis*, *Vaccinium myrtillus*, *Milium effusum*, *Silene dioica*, *Dryopteris carthusiana*, *Rubus saxatilis*, *Maianthemum bifolium*, *Spaghnum sp*, *Caltha palustris*, *Oxalis acetosella*.

Förslag till åtgärder: Låt hasseln växa ostört.

36. Ängsö NW, lundartat område rakt söderom Viberholm

Tidigare hassellund, numera ett tätt buskage av björk och hassel. En del av hasseln har huggits och vuxit upp på nytt. Björken gör en del ställen ogenomträngliga. I stranden växer vass och vanlig strandvegetation och alar.

Artlista: *Convallaria majalis*, *Vaccinium myrtillus*, *Fragaria vesca*, *Dactylorhiza maculata ssp. fuchsii*, *Calamagrostis epigejos*, *Milium effusum*, *Deschampsia cespitosa*.

Förslag till åtgärder: -

37. Kasan (24.6)

Ett ganska stort albestånd med många arter, pga de varierande fuktförhållandena. Marken är torr, men i sänkorna finns det enstaka dypölar. Ca 10 individer av orkidéen skogsnycklar *Dactylorhiza maculata ssp fuchsii* hittades. Älgarna trivs i området. Där fanns flera legor och små träd var barskrapade pga hornfejning.

Artlista: *Potentilla palustris*, *Viola palustris*, *Deschampsia flexuosa*, *Athyrium filix-femina*, *Cirsium palustre*, *Mycelis muralis*, *Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Alnus glutinosa*, *Equisetum sylvestris*, *Ranunculus korsning*, *Phalaris arundinacea*, *Dryopteris carthusiana*, mossa och sterilt gräs.

Förslag till åtgärder: Värdefullt område för älg. I området växer en stor population av skogsnycklar. Förändra helst inte området.

38. Skär S om Kasan

En grupp klippskär med lite vegetation. På några av skären växer tall och al. De flesta av skären ingår i Natura.

Förslag till åtgärder: -

39. Utholm

Bebyggd skogsholme. Skogen består av tallmo och vid stranden växer al på norra sidan. Holmen söderom Utholm består av klippa med enstaka tallar. Skären O om är vegetationsfattiga.

Förslag till åtgärder: -

40. Långvarvet (24.6)

Klippholme med nästan vegetationslösa hällar. På dem växer lav, mossor och glest med tallar.

Förslag till åtgärder: -

41. Holmar N om Kasan (24.6)

Holmar och skär är bebyggda. En värdefull arkipelag för sjöfågel.

Förslag till åtgärder: -

42. Mossaholm (24.6)

Klippholme med tallar och en grupp asp. Där växer även enar, kråkris och lingon.

Förslag till åtgärder: -

43. Kalvholm

Stor skogsholme med tallmo.

Förslag till åtgärder: -

44. Ängsö SO (24.6)

Stor tallmoholme. Arkipelagen är skyddad och bra för ungdjur.

Förslag till åtgärder: -

45. Bodarna N (24.6)

Ett hasselområde med stora gamla och täta runnor. Hasseln skuggar marken effektivt, och marken är relativt bar. På marken växer lite vitsippa. Området är upptrampat av hjortar. Följande fåglar observerades: rödvingetrast, koltrast, bofink, lövsångare, blåmes, nötskrika.

Förslag till åtgärder: Bevara hasseln.

46. Sundet mellan Bergö och Lånholm (24.6)

Ett muddrat sund med varierande strandbiotoper. Längs strandkanten finns strandäng, hassellund, blandskog och högväxt äng. Älgarna trivs bra på strandängen och i hasseln. Hasseln är hög, ca 6 m, och gammal.

Artlista för liten strandäng och hassellund på Bergö: *Corylus avellana*, *Geranium sylvaticum*, *Milium effusum*, *Filipendula ulmaria*, *Avenula pubescens*, *Trifolium sylvaticum*, *Anemone nemorosa*, *Paris quadrifolia*, *Ribes sylvaticum*, *Rosa sp.*, *Adoxa moschatellina*, *Alnus glutinosa*.

Äng med tallar: *Pinus sylvestris*, *Geranium sylvaticum*, *Equisetum arvense*, *Galium album*.

Lånholms äng: *Anthriscus sylvestris*, *Alopecurus sp.*

Förslag till åtgärder: Bevara hassellunden oförändrad.

47. Norra Tällholm (17.7)

Tallmoholme med karg vegetation, främst mossa, gräs, enar och klippor.

Kobbar S om Norra Tallholm

Den största kobben har vegetation, där växer en tall och en björk, alar. Stranden består delvis av klippa och delvis av låg gräsartad växtlighet. De övriga grunden är klackar. I vattnet utanför observerades 1 par svarthakedopping.

Förslag till åtgärder: -

48. Mellan Tällholm (17.7)

Tallmo med kråkris och svinlingon.

Förslag till åtgärder: -

49. Södra Tällholm (17.7)

Tallmo med klippor. I undervegetationen växer kråkris *Empetrum nigrum* och ljung *Calluna vulgaris*.

Förslag till åtgärder: -

50. Påkmo (17.7)

Holme med karg gles skog bestående av tall och gran. Stranden består av släta klippor. Udde i östra Påkmo består av sand. På sandstranden växer strandråg och gråbo. Växtligheten består av tallmo med svinlingon, ljung och ställvis blåbär. Kring udden ligger stora vassbevuxna områden. I vassen hördes skäggdopping. Ursprungligen har en del av området troligen varit strandängar, men vassen har tagit över det mesta. På den lilla strandäng som är kvar växer *Triglochin maritima*, *Potentilla anserina*, *Filipendula ulmaria*, *Hieracium sp.*, *Ophioglossum vulgatum*, *Plantago media*, *Cirsium arvense*.

Påkmo Mjölkarparan: Låg strand med en smal bård av hassel och torr tallmo bakom.

Förslag till åtgärder: -

51. Holme S om Käringskär (17.7)

Klippholme med några tallar och enstaka alar. På N sidan finns en klack. På klipporna satt 1 par fiskmå, strandskata och 1 par silltrut.

Förslag till åtgärder: -

52. Käringskär (17.7)

Ganska hög klippholme med hällmark och tallar. På de karga hållarna växer kruståtel och kråkris, och vid den södra stranden lite alar.

Förslag till åtgärder: -

53. Bärgrund O om Påkmo (24.6)

En klippholme med några talldungar.

Förslag till åtgärder: -

54. Skär NW om Bärgrund (24.6)

En klippa med en liten fågelkoloni. Häckande arter: 5 par tärnor, fiskmå och roskarl.

Förslag till åtgärder: Fågelskär

55. Skär W om Bärgrund (24.6)

Ett trädlöst litet klippskär.

Förslag till åtgärder: -

56. Skär S om Bärgrund (24.6)

En liten klippholme.

Förslag till åtgärder:

57. Käringsmössan (24.6)

Ett trädlöst skär format som en pyramid.

Förslag till åtgärder: -

58. Tällholms grunden (24.6)

Den norra holmen är bebyggd. Den sydvästra är en klippholme med tallar.

Förslag till åtgärder: -

59. Hummelholm, Kallängsgrunden (24.6)

Skär med en medelstor skrattmåskoloni.

Förslag till åtgärder: Fågelskär med värdefull koloni. Fåglarnas häckningsfrid borde tryggas.

60. Hummelholm (1.7)

En bebyggd holme med nötkreatur. På västra sidan växer frisk tallmo. På kartans lövmärke växer lite frodigare vegetation. Området är delvis hage.

Artlista för det frodigare området: *Corylus avellana*, *Ribes alpinum*, *Milium effusum*, *Silene dioica*, *Geranium sylvaticum*, *Anemone nemorosa*, *Rubus idaeus*, *Vaccinium myrtillus*, *Pinus sylvestris*, *Picea abies*, *Dactylorhiza maculata ssp. fuchsii*.

I Sw finns ett nytt hus. På kobbarna sågs inga fåglar.

På S sidan växer blandskog.

Sandholmarna i Sw är bebyggda. Tallskog med inslag av asp och albård.

Förslag till åtgärder: -

61. Tjuvgapsskär (1.7)

En klippholme bestående av främst kal klippa och en tätvuxen talldunge högst upp.

Förslag till åtgärder: -

62. Mossaholm (1.7)

En skogsholme bestående av klippor och tallar och ställvis tallmo. Holmen är bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

63. Mossaholms grunden (1.7)

Observerade fåglar: ejder och svärta. Kobbarna är trädlösa.

Förslag till åtgärder: -

64. Båtskärs kobben (1.7)

En hög klippa med mycket gamla tallar. I norr är den branta klippan mycket vacker. Alar växer på östra sidan.

Förslag till åtgärder: -

65. Kobbe söderom Båtskärskobben (1.7)

En trädlös kobbe.

Förslag till åtgärder: -

66. Västra Båtskär (1.7)

En holme med höga klippor och mycket gamla tallar. Alar växer på flera ställen. Strandklipporna är mycket branta och vattnet är djupt.

Förslag till åtgärder: -

67. Mellan Båtskär (1.7)

Ett hus finns på S sidan.

Förslag till åtgärder: -

68. Skär W om Östra Båtskär (1.7)

Ett klippskär med några tallar. Ett bra häckningskär för ejder och svärta.

Förslag till åtgärder: Spara skäret utan förändringar.

69. Östra Båtskär (1.7)

En hög klippholme med tallar och tallmo. Berget är vackert och flyttblocket i NW är imponerande, även sett från vattnet. Lövskogen på kartan är en gles tallskog. Vegetationen är av karg främst med kråkris, lägre ned längs branten växer blåbär *Vaccinium myrtillus*, lingon *Vaccinium vitis-idaea* och örnbräken *Pteridium aquilinum*. Den västra sidan är landskapsmässigt värdefull. I W finns även en albård med högväxt vegetation. På östra sidan är vegetationen frodigare med typiska strandväxter. Stranden är stenig. På holmen häckar fiskmåns och strandskata. I vattnet utanför låg 9 par svärter.

Artlista för den östra sidan: *Atriplex litoralis*, *Scrophularia nodosa*, *Deschampsia cespitosa*, *D. flexuosa*, *Dentaria bulbifera*, *Valeriana* sp.

Förslag till åtgärder: Holmen är landskapsmässigt värdefull och har betydelse för sjöfågel. Sannolikt häckplats för svärta. Bevara den helst obebyggd.

70. Högharun (24.6)

Ett klippskär med glest växande tallar.

Förslag till åtgärder: -

71. Tvågrund (24.6)

Två trädlösa klippskär.

Förslag till åtgärder: Öppet skär som ej bör bebyggas.

72. Skär W om Tvågrund (24.6)

Ett trädlöst klippskär.

Förslag till åtgärder: Öppet skär som ej bör bebyggas.

73. Bogrund (24.6)

Ett trädlöst skär med en sänka mellan klipporna. Berget är delvis täckt av enris och lav. I skrevorna växer typiska skärarter såsom gräslök.

Förslag till åtgärder: Öppet skär som ej bör bebyggas.

74. Viharu (24.6)

Ett trädlöst klippskär med typisk vegetation i skrevorna, dvs gräslök *Allium schoenoprasum*, kustbaldersbrå *Matricaria maritima ssp. maritima*, tulkört *Vincetoxicum hirundinaria*. En skärpiplärka häckar på skäret.

Förslag till åtgärder: Öppet skär som ej bör bebyggas.

75. Kobbe NW om Bogrund (24.6)

En klippa med en tärnkoloni och en ros Karl.

Förslag till åtgärder: Öppet skär som ej bör bebyggas.

76. Maggasgrundet (24.6)

En låg holme med karg tallmo. På marken växer mossa och lav.

Förslag till åtgärder:

77. Abborrskär (24.6)

En klippholme med tallar, på marken växer mossa och lav. Fiskmåshäckar på skäret.

Förslag till åtgärder: Öppen holme som ej bör bebyggas.

78. Knivskär (24.6)

En delvis tallb eklädd liten klippholme med karg vegetation. På marken växer mossa och lav. En fiskmåshäckar på holmen.

Förslag till åtgärder: Liten holme som ej bör bebyggas.

79. Smultrongrundet (24.6)

Ett skär med en stuga på en klippa med tallar. Österom skäret finns en kobbe, på vilken 2 par fiskmåsar och 2-3 par silvertärna häckar.

Förslag till åtgärder: -

80. Kobbar mellan Bottenskärs kobben och Viharu (24.6)

På båda kobbarna häckar tärnor. En havsörn blev attackerad av tärnorna på kobben längre i norr.

Förslag till åtgärder: Öppet skär som ej bör bebyggas.

81. Bottenskärs kobben (24.6)

På klippan finns en tärnkoloni.

Förslag till åtgärder: Öppet skär som ej bör bebyggas.

82. Rosenskär (24.6)

Slätslipade låga små skär. Ställvis växer låga tallar. På skären häckar ca 5 par fiskmåsar och strandskata.

Förslag till åtgärder: Öppet skär som ej bör bebyggas.

83. Tyvholmen (24.6)

Hög klippholme med tallar.

Förslag till åtgärder: -

84. Hallongrund (25.6)

Flera kala små fågelskär.

Fågelartlista: Fiskmåsar (10 par), skrattmåsar (4 par), tärna (7 par) och havstrut (1 par).

Förslag till åtgärder: Värdefulla fågelskär. Fridlysningsförbud mellan 15.4-31.7 rekommenderas.

85. Kumlena (25.6)

Holme med torr tallmo, bergig med en och blåbär.

Förslag till åtgärder: -

86. Koisar (25.6)

En bergig holme med blandskog.

Förslag till åtgärder: -

87. Holme SO om Koisar (utan namn), V om Svartholm, Tallholm, Borgarlot (25.6)

Små mycket bergiga och höga holmar med enar.

Förslag till åtgärder: -

88. Strömsrevet (25.6)

Ett fågelskär. Fågelartlista: Fiskmåås (1 par), tårnor (ca 15 par).

Förslag till åtgärder: Fridlysning med landstigningsförbud mellan 15.4-31.7 rekommenderas.

89. Ytterstholm Krakaudden (1.7)

Klippor med tallar och på de mera låglänta områdena växer tallmo.

Förslag till åtgärder: -

90. Notholms fladan (1.7)

På den västra stranden växer tallmo med kala strandklippor. I NW är vegetationen frodigare, här växer björk och al och viken är vassbevuxen. Kobbarna är bra tillhåll för fågelungar.

Förslag till åtgärder: -

91. Gunnenkobb (25.6)

Ett kallt grund utan växtlighet och häckande fåglar.

Förslag till åtgärder: -

92. Stenrevet (25.6)

Ett högt skär med en tall.

Förslag till åtgärder: -

93. Ormkils päran (1.7)

En grund vik med sandbotten. På W sidan finns en av kreatur betad strandäng. Ängen är delvis översvämmad av saltvatten. Klippan söderom bebos av fiskmåås.

Artlista: *Leymus arenaria*, *Sedum acre*, *Potentilla anserina*, *Potentilla argentea*, *Trifolium pratense*, *Veronica officinalis*, *Stellaria graminea*, *Achillea millefolium*, *Juncus gerardii*,

Plantago maritima, Carex nigra, Carex muricata, Galium verum, Cerastium fontanum ssp. vulgare, Anagallis minima?

Förslag till åtgärder: Fin strandäng som behöver bete för att fortbestå. Hör till biotoperna nämnda i naturvårdslagen.

94. Skötgrunden (1.7)

Kala klippor med en del skrevor. Häckande fågelarter är fiskmås och ejder.

Förslag till åtgärder: Kala klippor som bör lämnas orörda.

95. Svartkläpparna (1.7)

En liten arkipelag av små skär och holmar. Viktigt område för sjöfågel.

Förslag till åtgärder: Lämna de öppna skären obebyggda.

96. Stora Tallholm, Källdinge harun (25.6)

Bergiga bebyggda holmar med torr tallmo.

Förslag till åtgärder: -

97. Skurukobb (25.6)

Trädlöst klippskär med låga enar.

Förslag till åtgärder: Kalt skär som ska lämnas obebyggt.

98. Långgrund (25.6)

Holme med släta klippor och ställvis träd.

Förslag till åtgärder: -

99. Söderören (25.6)

Bebyggd holme med torr tallmo.

100. Mellanören

Holme bestående av torr tallmo. Norrören är bebyggt.

Förslag till åtgärder: -

101. Lutgrund (25.6)

Fågelskär. Fågelartlista: fiskmå (4 par), tärna (3 par) och roskarl (1 par).

Förslag till åtgärder: Fridlysning mellan 15.4-31.7 rekommenderas

102. Grisslekobben (25.6)

Låg holme med torr tallmo och stenig strand. Ejdern häckar troligtvis på kobben.

Förslag till åtgärder: Lämna holmen obebyggd så att ejdern och möjligtvis andra sjöfåglar får häcka i fred.

103. Alören

Torr tallmoholme.

Förslag till åtgärder: -

104. Skjutarkobben (1.7)

Kal kobbe bredvid farleden.

Förslag till åtgärder: -

105. Kobbe SW om Skjutarkobben (1.7)

Kal klippa med omgiven av stenar. En häckande havstrut observerades.

Förslag till åtgärder: -

106. Kalskär (1.7)

Kala berg och tallar och några enstaka alar. Vegetationen är sparsam, på klipporna växer mest mossa och lavar. I tallarna sjöng bofink, lövsångare och talgmes.

Förslag till åtgärder: -

107. Kirjais sundet (1.7)

På södra sidan av Sommarö växer tallmo, björkar kantar strandremsan. Viken är starkt bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

108. Grunden (1.7)

Det södra skäret är kallt och lämpligt för fåglar. På det norra skäret växer tallar, björk och al. Mellan skären växer vass. På klipporna sågs tärnor och ejder.

Förslag till åtgärder: -

109. Österholm (1.7)

Tallbevuxen klippholme.

Förslag till åtgärder: -

110. Björkholm (1.7)

Klippig holme med tallar. Mycket bebyggt. Sydväst om holmen ligger en liten arkipelag av klackar och undervattenssten. Fåglar som observerades: ejder, strandskata, drillsnäppa, kråka, skrattmå, tämror. Området är viktigt för sjöfågelungars proviantering. Vattnet är grumligt.

Förslag till åtgärder: Värdefullt fågelområde SW om Björkholm.

111. Småholm

En skogsholme med tallmo och hållmark.

Förslag till åtgärder: -

112. Sommarö SO, Östervik

Vikbottnet består av frisk blandskog. Söderom växer tall och gran på berg.

Förslag till åtgärder: -

113. Notgrund (1.7)

Klippholme med tallar och varierande vegetation. Där finns ett våtare parti med starr, några hållkar, kala klippor och strandängsvegetation. Svackan i mitten av skäret är vassbevuxet. Skäret kan ha betydelse för sjöfågel.

Förslag till åtgärder: Bebygg helst inte området.

114. Holme SW om Bergholm (1.7)

Klippholme med några tallar, vegetationen är karg. I vattnet växer vass och vattendjupet är grunt. På holmen häckar tämror, drillsnäppa och rödbena. Skären runtomkring är små.

Förslag till åtgärder: Litet holme som har betydelse för fåglar, lämna det orört.

115. Bergholm (1.7)

En klippholme med tallar och lite alar i stranden. Mycket bebyggd. Strandängen är täckt av vass. Viken bildar ett skyddat ställe för sjöfåglar.

Bergholm N strand (25.6): Stranden är bergig med torr tallmo. Längre in växer ca 15 st mycket gamla björkar och i fältskiktet växer en. Bottenvegetationen mellan enarna har

många fina arter som bl.a. kummin och lundtrav. En och björkområdet övergår i en gammal öppen äng bestående av hundkåx och ängskavle. Vid kanten av ängen växer darrgräs. Området är litet men starkt kulturpåverkat.

Artlista: *Carum carvi*, *Arabis hirsuta*, *Hepatica nobilis*, *Leucanthemum vulgare*, *Primula veris*, *Anthriscus sylvestris*, *Alopecurus pratensis*, *Briza media*.

Förslag till åtgärder: Området är värdefullt genom sina fina kulturarter. Området har betats tidigare och behöver fortsatt bete för att artrikedomen ska fortbestå. Darrgräset *Briza media* är en art som minskat starkt. Bebygg inte området.

116. Kläppen (25.6)

Hög bergig holme som till hälften är tallbeklädd.

Förslag till åtgärder: Liten holme som inte ska bebyggas pga närheten till skrattnåskolonin.

117. Skär N om Kläppen (O om Sommarö) (25.6)

Värdefullt fågelskär. Fågelartlista: Skrattnåskoloni (ca 25 par), fiskmåås (2 par), tärna (1 par).

Förslag till åtgärder: Skäret är värdefullt för fåglar och bör fridlysas med landstigningsförbud 15.4-31.7.

118. Skär SV om Lilla Bornholm (25.6)

Ett litet fågelskär. Fågelartlista: tärna (2 par), skrattnåås (2 par) och fiskmåås (1 par)

Förslag till åtgärder: Fåglarna borde få ha häckningsfrid.

119. Lilla Bornholm (25.6)

Hög bergig holme med torr tallmo

Förslag till åtgärder: -

120. Grötholm

En delvis bebyggd holme med både blandskog och hällmarkstallar.

Förslag till åtgärder: -

121. Piparby viken

Hela strandlinjen är bebyggd. I norra delen finns en kohage. Skären i S delen av viken är öppna och de större är bevuxna av tall.

Förslag till åtgärder: -

122. Viken N om Klobbfjärden (25.6)

Viken är bebyggd på O stranden och en stor del av den V stranden upptas av en brygga för allmänna båtplatser. Den höga holmen mitt i viken är bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

123. Kirjais N strand (25.6)

Stranden är till stor del bebyggd. Vegetationen består av blandskog med blåbär. Skogen har ställvis huggits.

Förslag till åtgärder: -

124. Hummelgrund (24.6)

Skogsholme där det växer torr tallmo med enar. Vasstrand.

Förslag till åtgärder: -

125. Näsholm (24.6)

Holme bevuxen av planterad tall. Vasstrand.

Förslag till åtgärder: -

126. Mörholm (24.6)

En tallmoholme där skogen gallrats. Vasstrand.

Förslag till åtgärder: -

127. Holme NW om Mörholm (24.6)

Låg holme med några tallar och alar. Vasstrand.

Förslag till åtgärder: -

128. Matgrund (23.6)

Liten holme med karg tallmo och några små rönnar. Vass- och klippstrand.

Förslag till åtgärder: -

129. Hässleholm (23.6)

En relativt hög holme bestående av klippa och sand. På västra sidan finns stenbumlingar. Holmen är bevuxen av tät ung tallskog. Ljuset når inte till marken, så vegetationen är

sparsam. Det växer enar överallt. På östra sidan finns en stor sandgrop med en del plastpåsar. Hela holmen är täckt av stigar. I stranden växer vass och lite al.

Förslag till åtgärder: -

130. Lillandet O om Hässleholm (23.6)

En bred vass med lite strandäng närmast strandkanten. På ängen växer salttåg *Juncus gerardii* och gulkämpar *Plantago maritima*, lite ormtunga *Ophioglossum vulgatum*. Mellan strandängen och åkern finns ett berg. På berget växer hägg *Prunus padus*, storrams *Polygonatum odoratum*, rödblåra *Lychnis viscaria*, stinknäva *Geranium robertianum*. Nedanom berget växer högt älgräs (*Filipendula ulmaria*). Ett dike rinner från åkern ner till vassen. I vassen häckar rörsångare, sothöna, sävsparv och skäggdopping.

Förslag till åtgärder: -

131. Anisor O (24.6)

Område med en utbredd vass och strandäng. Strandängens vegetation är låg. Strandängen är ovanligt stor. Vassen är så omfattande att utpräglade vasslevande fåglar kunde häcka i den. I vassen observerades sävsparv, sävsångare och sothöna. Skogen runt området består av tallmo av frisk moskogstyp. Skogen i sig har inte något speciellt värde, men en smal buffertzon kring vassen av obebyggd skog skulle vara bra.

Artlista: *Phragmites australis*, *Juncus gerardii*, *Triglochin maritima*, *Plantago maritima*.

Förslag till åtgärder: Vassen och strandängen bör få utvecklas utan ingiripanden, dvs muddring rekommenderas inte. Ifall strandängen betades, skulle vadare trivas i området. Området kan hysa krävande fågelarter som behöver stora vassområden. Vassområdet är sannolikt det största i Nagu.

132. Anisor, Langskär- Torparäng (24.6)

Torr tallmo täcker hela området. Tre nya hus observerades som inte var utsatta på kartan. Området mellan Torparäng och Bodäng: Ett bebyggt område bestående av torr tallmo och delvis planterad tallskog.

Förslag till åtgärder för ovanstående ställen: -

133. Mettasgrundet (24.6)

Ett lågt litet skär med tall. Möjligen häckar ejder och vigg på skäret.

Förslag till åtgärder: -

134. Långholm (24.6)

Blandskogsholme med vassbevuxen strand. På W sidan finns en vassrugg, där en svarthakedopping observerades.

Förslag till åtgärder: -

135. Skär NW om Mettasgrundet och SW om Anisor (24.6)

Ett fågelskär med 8 par tärnor och rödbena.

Förslag till åtgärder: Freda skäret med landstigningsförbud under hela häckningsperioden.

136. Ängholms strand (24.6)

En vik med vass och en strandäng. I vikbotten finns planterad småväxt tall- och granskog. Några gamla hasselrunnor finns kvar, de övriga är nedhuggna för 20-30 år sedan. Vegetationen består av växter som klarar sig på hyggen, blåbäret dominerar. Strandängen är relativt stor och våt. Västerut från viken växer gallrad blandskog.

Artlista: *Juncus gerardii*, *J. effusus*, *Hierochloë odorata*, *Phragmites australis*, *Potentilla anserina*, *Ophioglossum vulgatum*, *Filipendula ulmaria*, *Alnus glutinosa*, *Avenula pubescens*, *Corylus avellana*, *Hepatica nobilis*, *Milium effusum*, *Vaccinium myrtillus*, *Adoxa moschatellina*.

Bofink, lövsångare, sädesärta, svartvit flugsnappare, skogspiplärka, rödvingetrast, törnsångare, trädgårdssångare, svarthakedopping.

Förslag till åtgärder: -

137. Isaksgrundet (24.6)

Låg tallbeklädd holme med karg gräsvegetation. Ejdern häckar på skäret.

Förslag till åtgärder: Lämna den lilla holmen obebyggd, så att ejder och annan sjöfågel kan häcka ifred.

138. Lilla Moisk (1.7)

Tät blandskogsholme med tallen som dominerande art. Vass- och klipptstrand.

Förslag till åtgärder: -

139. Moisk/Svartudden (1.7)

Blandskog bestående av tall, gran och björk.

Moisk, Västeruddens södra strand och O del i viken (25.6): På stranden finns en smal bård av al och resten av udden består av blandskog med blåbär. På norra sidan finns ett fiskgjusbo.

Viken i O Moisk är bebyggd.

Förslag till åtgärder: Fridlys området runt fiskgjusboet.

140. Grågrund, Västra Stångholm med holmar norr om (utan namn) och Moiskgrunden (25.6)

Bergiga holmar med enstaka glest växande tallar.

Förslag till åtgärder: -

141. Klackar O om Redamo (1.7)

Ejdrar låg och vilade på klipporna.

Förslag till åtgärder: -

142. Holme i Sandlaxströmmen (utan namn) (25.6)

En trädbeklädd holme med tall och björk.

Förslag till åtgärder: -

143. Storkvivas (3.7)

Norra delen: Hugget område där det vuxit torr tallmo och blandskog. Längs stranden växer vass. En gök hördes.

Förslag till åtgärder: -

144. Vik mellan Ängholm och Brännskär (24.6)

Vassen har täppt till hela viken. Sävsångare observerades.

Förslag till åtgärder: -

145. Brännskär (24.6)

Kala klippor på vilka tallar växer glest. Ställvis finns talldungar med movegetation. Landskapet är vackert.

Förslag till åtgärder: Ett landskapsmässigt värdefullt område. Tallarna på klipporna borde inte fällas, eftersom förnyelseförmågan troligen är dålig.

146. Kamskall S stranden (24.6)

1. Österut närmare en sommarstuga finns en stor hassellund, som är skuggig pga höga gamla granar och tallar. Marken är ganska bar, vitsippa dominerar. Närmare stranden växer mera gräs. Lite högre upp finns en skogsdunge av höga aspar. En ny stuga byggs i kanten av lunden.

2 Avverkat område, där det tidigare vuxit gamla furor. Några skogslindar är sparade, emedan hasseln är huggen. Asp har planterats på hyggesytan.

3. Litet område med hasselbuskar och högt gräs, tex *Poa nemoralis* och *Milium effusum*, lite *Prunella vulgaris*.

Artlista för 1: *Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Populus tremula*, *Corylus avellana*, *Betula sp.*, *Hepatica nobilis*, *Anemone nemorosa*, *Adoxa moschatellina*, *Milium effusum*, *Geranium robertianum*, *Convallaria majalis*, *Oxalis acetosella*, *Ribes alpinum*, *Ranunculus ficaria ssp. bulbifer*, *Dactylorhiza maculata*.

Förslag till åtgärder: Hassellunden nr 1 är värdefull, men den borde röjas på stora barrträd för att inte försvinna.

147. Kamskall W (3.7)

Området är kalhugget, en smal remsa av träd har lämnats kvar vid stranden. Området mittemot består av bergig tallskog med inslag av björk och al vid stranden. Ett tätt aspbestånd finns i området. Söderom Kamskall viken finns två skogsholmar.

Förslag till åtgärder: -

148. Högsar, Hassellund

Vidsträckt område med hassel. En del av hasslarna bildar rätt stora runnor. Området är omgivet av ängsmarker, som som inte förefaller att vara i bruk för tillfället. Som tecken på att området tidigare betats av husdjur, såg vi några tuvor stagg, som är en art som snabbt försvinner när betet upphör. Hassellundens örtvegetation var artrik och innefattade bl.a. *Primula veris*, *Milium effusum*, *Cardamine paratensis*, *Adoxa mochattelina* och *Lathyrus pratensis* och *Mentha arvensis*. Kring ängsbrynen växte *Lotus corniculatus*. Vi hörde följande fågelarter: gråspett, ringduva, rödvingetrast, koltrast, rödhake, talgoxe, tofsmes, bofink, grönvink, lövsångare och törnsångare.

Förslag till åtgärder: Hassellunden bevaras i oförändrat tillstånd.

149. Högholm (3.7)

En hög skogsholme med främst tallmo med både lingon och blåbär. På den västra sidan är växtligheten frodigare, och området har tidigare varit hasselrikt och värdefullt. Numera är lunden helt igenvuxen av stora granar.

Artlista för den W sidan: *Picea abies*, *Alnus glutinosa*, *Corylus avellana*, *Sorbus aucuparia*, *Pinus sylvestris*, *Milium effusum*, *Silene dioica*, *Mycelis muralis*, *Melica nutans*, *Veronica chamaedrys*, *Poa nemorosa*, *Filipendula ulmaria*, *Convallaria majalis*.

Förslag till åtgärder: Lundrelikten behöver röjning för att återgå till lund igen.

150. Långholm (3.7)

En skogsholme med bara klippor och skogpartier. En del av skogen är gallrad. På den SW sidan är klippan hög och vacker. På den norra udden vilade ejder och måsar.

Förslag till åtgärder: -

151. Algrund (23.6)

Ett klippholme med klibbal och en tall. På skäret växer nästan enbart gräs, främst *Deschampsia flexuosa* och en skog av pelarenar. Enarnas nedersta grenar finns på ca en meters höjd, vilket tyder på att holmen betats. På holmen finns en stor myrstack. På strandklippan vilade en storskrake med ungar. Stranden består av vass, sten och klippa.

Förslag till åtgärder: Holmens vegetation borde inte förändras, eftersom de speciella pelarenarna bör bevaras. Pelarenar är fridlysta.

152. Anisor N stranden (23.6)

Ett stort frodigt låglänt alskogsområde. På ena sidan fanns en obetad fårhage med högt gräs. Området besöks regelbundet av älg. Stranden består av en ganska stor vass. På nordöstra sidan vätter berget brant ned i vattnet. Området lämpar sig för gråspett.

Artlista: *Pinus sylvestris*, *Prunus padus*, *Acer platanoides* (en individ), *Corylus avellana*, *Filipendula ulmaria*, *Anthriscus sylvestris*, *Milium effusum*, *Geum urbanum*, *G. rivale*, *Scrophularia nodosa*, *Convallaria majalis*, *Paris quadrifolia*, *Urtica dioica*, *Silene dioica*.
Trädgårdssångare, ringduva, taltrast, rödvingetrast.

Förslag till åtgärder: Området får gärna betas, för att upprätthålla mångfalden av arter.

153. Kobbe S om Ekholm (NO om Anisor) (24.6)

Litet fågelgrund där det häckar fiskmåsar.

Förslag till åtgärder: -

154. Maggholm (23.6)

En hög skogsholme med frodig vegetation. I skogen växer tall, gran, björk, rönn och hägg och undervegetationen är av MT-typ. På östra sidan växer al (*Alnus glutinosa*), storrams (*Polypodium odoratum*), och ormbunkar. På W sidan finns en klippa med lav. Utmärkande för holmen är många döda och fallna träd, som har betydelse för hackspettar, insekter och svampar. De döda träden finns främst i norra delen av holmen. Stranden består av klippa och vass.

Observerade fåglar: kråka, talltita, duva, grönsiska, spett (hål i träden).

Förslag till åtgärder: Holmen bör lämnas obebyggd, eftersom här finns många döda träd som är viktiga för flera insekter och svampar.

155. Laggurviken (23.6)

Viken är till stor del bebyggd. På östra sidan finns en allmän brygga och en bilparkeringsplats. Vegetationen i närheten av stranden är frodig. Där växer alar, högväxt strandvegetation såsom *Silene dioica*, och på en liten äng växer *Geum urbanum*, *Lathyrus pratensis*, *Melampyrum* sp. I övrigt består vegetationen av tallmo och hällar. Längs vägen växer brakved *Rhamnus frangula* och i skogen grönvit nattviol *Platanthera bifolia*.

Förslag till åtgärder: -

156. Vik mellan Ekholm och Lillandet (23.6)

En bred vass växer mellan landen. I stranden växer lövskog. Vassen är muddrad. Därför är det svårt att säga om vassen egentligen är en flada. Den stora vassen är av betydelse för fåglar.

Förslag till åtgärder: -

157. Kobbar mellan Lillholm och Enholm (23.6)

På den östra kobben växer en vacker gammal tall. På den västra växer lite tallar och alar. Stranden består av grus och klippa. Båda kobbarna omsluts av vass, som växer mellan holmarna. I vassen häckar skäggdopping.

Förslag till åtgärder: -

158. Lillholm (23.6)

En skogsholme med varierande biotoper. På holmen växer björk, tallmo, klibbal och frodig vegetation. Stranden består av klippa, sten och vass.

Förslag till åtgärder: -

159. Gräggholm (23.6)

En hög, karg och vacker holme med mycket gamla tallar och några få lövträd. Vegetationen består av blåbär. Ställvis syns berg i dagen. Sundet mellan Gräggholm och Lillholm är vassbevuxet.

Förslag till åtgärder: Bevara de gamla tallarna. Enligt skogslagen hör hållar till speciellt viktiga biotoper för bevarandet av biodiversiteten.

160. Fågelskär O om Gräggholm (23.6)

På det lilla skäret häckar tärnor och möjligen en fiskmå.

Förslag till åtgärder: -

161. Klippa NW om Lillholmen (23.6)

Låg klippa med tall och björk. Stranden är gräsbevuxen i söder. Skäret är lämpligt för sjöfågel.

Förslag till åtgärder: -

162. Tallholm (23.6)

Karg tallmo med en kal klippa. Bebyggd.

Förslag till åtgärder: -

163. Revet (23.6)

Lågt litet skär med tallar och al. På skäret finns en liten byggnad, som inte är en sommarstuga. Hela mitten av skäret är täckt av svavelluktande massa, troligen

muddringsmassor. Skäret skulle kunna vara värdefullt för sjöfågel. På tallarna har många holkar hängts upp. Strandvegetationen är frodig, med typiska skärarter såsom *Sedum acre*, *Allium schoenoprasum*, *Potentilla anserina ssp. anserina*. På skäret häckar troligtvis ejder, vigg och möjligtvis fiskmå.

Förslag till åtgärder: -

164. Lillandet, Anisorfjärden NO (23.6)

Lillandets västra strand består av gallrad tallskog och blandskog. Stranden är stenig och i vattnet växer vass. Vid stranden växer en albård. Ett brant vackert berg går nästan till stranden. I stranden växer brännässla *Urtica dioica* och skogsallat *Mycelis muralis*. Vegetationen är artfattig.

Förslag till åtgärder: -